

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Těžké ublížení na zdraví

Klára Cvachová

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto práci na téma „Těžké ublížení na zdraví“ vypracovala samostatně, a že jsem vyznačila veškeré prameny, z nichž jsem ve své práci čerpala, a to způsobem, v takové práci obvyklým.

.....

Podpis autorky

Poděkování:

Touto cestou bych chtěla poděkovat panu doktoru JUDr. Petru Škvainovi, Ph.D., za cenné a podnětné rady a odbornou pomoc, kterou mi poskytoval po celou dobu tvorby této práce. Chtěla bych také poděkovat své rodině a přáteli, za jejich obětavost, prospěšné rady a morální pomoc, bez nichž by se mi práci nepodařilo dokončit.

Obsah

Úvod.....	1
1. Historie právní úpravy těžkého ublížení na zdraví	4
1.1 Vývoj do roku 1620.....	4
1.2 Vývoj mezi lety 1620-1948.....	6
1.2.1 Zákon č. 117/1852 Sb. o zločinech, přečinech a přestupcích.....	7
1.3 Vývoj po roce 1948	9
1.3.1 Trestní zákon č. 86/1950 Sb.....	9
1.3.2 Trestní zákon č. 140/1961 Sb.....	11
2. Skutková podstata těžkého ublížení na zdraví	12
2.1 Subjekt.....	14
2.2 Subjektivní stránka	15
2.3 Objekt	16
2.4 Objektivní stránka	16
2.4.1 Zmrzačení.....	17
2.4.2 Ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti.....	18
2.4.3 Ochromení údu	19
2.4.4 Ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí.....	19
2.4.5 Poškození důležitého orgánu.....	20
2.4.6 Zohydění.....	20
2.4.7 Vyvolání potratu nebo usmrcení plodu	21
2.4.8 Mučivé útrapy.....	22
2.4.9 Delší dobu trvající porucha zdraví	23
2.5 Posttraumatická stresová porucha jako následek těžkého ublížení na zdraví.....	24
2.5.1 Traumatická událost	26
2.5.2 Diagnostická kritéria PTSP.....	27

3.	Kvalifikovaná skutková podstata	28
3.1	Těžké ublížení na zdraví na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě a na dítěti mladším 15 let.....	28
3.2	Těžké ublížení na zdraví na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi.....	29
3.3	Těžké ublížení na zdraví na zdravotnickém nebo podobném pracovníkovi	30
3.4	Těžké ublížení na zdraví z důvodu rasy, národností, politické nebo náboženské příslušnosti	31
3.5	Těžké ublížení na zdraví spáchané opětovně	32
3.6	Těžké ublížení na zdraví ze zavrženíhodné pohnutky.....	32
3.7	Těžké ublížení s následkem smrti.....	32
4.	Těžké ublížení na zdraví ve vztahu k jiným trestným činům proti životu a zdraví.....	33
4.1	Těžké ublížení na zdraví a ublížení na zdraví	33
4.1.1	Obecně k ublížení na zdraví	33
4.1.2	Těžké ublížení na zdraví nebo ublížení na zdraví?	36
4.1.3	Zhodnocení	42
4.2	Těžké ublížení na zdraví a vražda	43
4.2.1	Obecně k trestnému činu vraždy	43
4.2.2	Těžké ublížení na zdraví nebo vražda?	46
4.2.3	Zhodnocení	50
5.	Těžké ublížení na zdraví v zahraničním právním řádu	51
	Závěr.....	57
	Summary	60
	Seznam literatury.....	62

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybrala „Těžké ublížení na zdraví“. Hlavním důvodem výběru tématu z oblasti trestního práva byla skutečnost, že trestní právo je součástí společenského dění již odnepaměti. Samotné těžké ublížení jsem si vybrala především proto, že mi jeho právní úprava přijde poněkud opomíjená, a to jak z hlediska odborných knih, tak i komentářů. Ano, je pravdou, že zmíněná literatura se tomuto trestnému činu věnují, ale například v odborných publikacích je těžké ublížení na zdraví pojato zejména celkově jako trestné činy proti životu a zdraví. V některých knihách se dokonce rozbírá současně těžké ublížení na zdraví a ublížení na zdraví. V současnosti, tak dle mého názoru, není dostatek odborné literatury, která by se podrobněji věnovala problematice těžkého ublížení na zdraví nebo dokonce jeho rozdílů s jinými trestnými činy.

Tato práce má za cíl přinést komplexní rozbor ustanovení § 145 ve spojení s § 122 odst. 2 zákona č.40/20019 Sb., trestní zákoník. Jasná a přesná právní úprava je nutností pro to, aby nedocházelo k zaměňování s jinými trestnými činy, neboť laická, ale i právní veřejnost nemusí být schopna si jednotlivé pojmy vysvětlit tím správným způsobem. Z tohoto důvodu je cílem práce nejen rozebrat náležitosti trestného činu těžkého ublížení na zdraví, ale rovněž tento trestný čin rozebrat ve vztahu k jiným trestným činům, se kterými, dle mého názoru, je jeho porovnání mnohdy opravdu složité.

Z důvodu ucelenosti obrazu o problematice těžkého ublížení na zdraví je první část práce věnována historickému vývoji tohoto právního institutu. Tato kapitola je rozdělena na tři části. První z nich je vývoj do roku 1620, kdy tato část by možná někomu přišla nadbytečná, ale pro mě je alespoň její krátký nástin nezbytný, neboť už v té době se upravovala ublížení na zdraví i když pouze povrchově. Druhou částí je vývoj právní úpravy mezi léty 1620 – 1948. V této fázi začíná být právní úprava trestního práva kodifikována, a proto je i tato kapitola zaměřena především na první kodifikace, které se staly základem pro vývoj další právní úpravy těžkého ublížení na zdraví. Poslední částí je právní úprava po roce 1948, která už je výhradně zaměřena na stěžejní úpravu těžkého ublížení na zdraví. Celá tato kapitola je tedy nezbytným úvodem pro pochopení

institutu těžkého ublížení na zdraví, a toho jak se dál tento institut ve společnosti vyvíjel.

Za stěžejní část této práce považuji kapitoly věnující se skutkové podstatě trestného činu těžkého ublížení na zdraví a jeho vztahu k jiným trestným činům proti životu a zdraví. Přesné vymezení skutkové podstaty je nezbytnou součástí pochopení problematiky trestného činu těžkého ublížení na zdraví.

Úprava těžkého ublížení na zdraví je specifická v tom, že se musí vykládat v souvislosti obou dvou ustanovení, a sice § 145 a § 122 odst. 2 trestního zákoníku. Proto jsou zejména i za pomoci judikatury soudů ČR vykládány všechny formy těžké újmy na zdraví. Jednou z těchto forem je posttraumatická stresová porucha. Na tuto formu jsem se zaměřila proto, že duševní porucha není explicitně zakotvena jako jedna z forem těžkého ublížení na zdraví, ale judikaturou soudů je za ni za splnění určitých podmínek považována. Tuto újmu je nezbytné hodnotit z hlediska psychologického, a to velmi specifickým postupem. Zmíněné problematice jsem věnovala samostatnou podkapitolu, také pro to, že ani odborná literatura se jejímu institutu nevěnuje. Pouze u výkladu těžké újmy konstatuje, že se může jednat i o duševní poruchu. Další velmi významnou kapitolou je vztah těžkého ublížení na zdraví s jinými trestnými činy proti životu a zdraví. Tuto kapitolu jsem pojala odlišně od komentářů. Ty se věnují spíše tomu, že i když je trestným činem způsobena těžká újma, nejde o těžké ublížení na zdraví, ale jde například o mučení a jiné nelidské a kruté zacházení dle § 149 trestního zákoníku nebo obchodování s lidmi dle § 168 trestního zákoníku. Můj pohled je v této kapitole spíše komparativní – těžké ublížení na zdraví versus ublížení na zdraví a pokusu trestného činu vraždy.

Tato problematika je pro mne zásadní, neboť i když se zpočátku jeví kvalifikace trestného činu zcela jasně, po hlubším zkoumání může být věc zásadně překvalifikována. Odborná literatura se tomuto věnuje pouze v krátkosti. Tuto problematiku vnímám jako velmi důležitou a zasloužila by si podrobnější prozkoumání. Od května 2017 jsem získala stáž u Okresního státního zastupitelství Plzeň-město, kde jsem načerpala mnoho užitečných informací. Některé případy projednávané před Okresním soudem Plzeň-město jsem zapracovala i do diplomové práce. Zapracování rozsudků Okresního soudu Plzeň-

město považuji za přínos, neboť i díky nim jsem se rozhodla pro komparaci trestných činů v kapitole čtvrté.

Při tvorbě své práce jsem vycházela z řady pramenů. Tím prvním byly aktuální, platné a účinné právní normy, dále pak komentáře významných teoretiků a praktiků českého trestního práva. Vzhledem k tomu, že těžké ublížení na zdraví, a to ať už po fyzické nebo psychické stránce, je neodmyslitelně spojeno s medicínou, použila jsem při tvorbě této diplomové práce několik publikací z oboru lékařství. Autorkou těchto publikací je například doc. MUDr. Helena Kvapilová. Vzhledem k tomu, že se část mé práce věnuje i německé právní úpravě trestného činu těžkého ublížení na zdraví, včetně společných a odlišných rysů jednotlivých úprav, patří k pramenům této práce i Strafrechtsgesetzbuch a německé komentáře k tomuto zákonu.

Domnívám se, že jsem při zpracování své diplomové práce vycházela ze všech podstatných a dostupných pramenů, které se zvolenému tématu věnují. Vzhledem k tomu, že chybí monografie, které by se věnovaly pouze trestnému činu těžkého ublížení na zdraví, zejména jeho porovnání s trestnými činy proti životu a zdraví, je stěžejním pramenem vedle komentářů zejména judikatura vyšších soudů. Důvodem je, že jsou to právě soudy, které se v danou chvíli potýkají s rozhodnutím, o jaký trestný čin se jedná.

V některých případech se může zdát, že je judikatura již zastaralá. Z mého pohledu tomu tak není, neboť se jedná o rozhodnutí v zásadních otázkách, z nichž pouze nová rozhodnutí vycházejí a sami je citují. Z tohoto důvodu považuji za vhodné citovat původní rozhodnutí. Snažila jsem se pochopitelně vycházet i z aktuálních soudních rozhodnutí, ovšem ani v tzv. Zelených knihách Nejvyššího soudu České republiky není např. problematika toho, zda se jedná o těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví nebo vraždu skoro obsažena. Absenci aktuálních soudních rozhodnutí v Zelených knihách přisuzuji i tomu faktu, že soudy již rozhodují na podkladě zmíněných starších stěžejních rozhodnutí.

Tato práce je zpracována podle právního stavu k 1.3.2018

1. Historie právní úpravy těžkého ublížení na zdraví

Jak bylo výše uvedeno, trestní právo a trestné činy provázejí lidstvo po celou jeho historii. S přihlédnutím k tématu této práce, považuji za nezbytné, alespoň v obecnostech nastínit vývoj trestního práva a institutu ublížení na zdraví v českých zemích, a to od dob, kdy trestní právo nebylo nijak upraveno až k dobám, kdy se začalo kodifikovat a položilo prvotní základy pro vývoj trestního práva, jak ho známe dnes. Zvláštní zřetel pak bude věnován postupnému vývoji institutu ublížení na zdraví a jeho stratifikaci.

1.1 Vývoj do roku 1620

Právo v počátcích českého státu můžeme označit jako právo obyčejové. V tomto období se tedy i trestní právo řídilo obyčejí, z toho vycházela i zodpovědnost rodu za jednání jejich člena. Docházelo tedy k tomu, že se poškozený mohl zahojit jak na pachateli, tak na jeho majetku. V tomto období mohl rod nebo i celá pospolitost využívat za ublížení na zdraví soukromé msty, která mohla přerůst v soukromé vypovězení nepřátelství neboli opovědnictví. Z tohoto je patrné, že takové jednání bylo bráno jako porušení soukromého zájmu. Až Dekreta Břetislavova z roku 1039 umožnila částečné omezení soukromé msty a to náhradou škody za způsobenou újmu nebo výkupem z krevní msty.¹ Dekreta Břetislavova z hlediska trestního práva primárně upravovala trestné činy související s pohanstvím popřípadě kacířstvím, dále se zabývala činy proti církevním představám o patřičném soužití manželů apod. Upravovala například také krádež a loupež.²

Zhruba do roku 1627, tak byly veškeré činy ublížení na zdraví a jiné újmy na zdraví stíhány pouze na základě iniciativy poškozeného. Ve 12. století, kdy sílila moc a postavení panovníka, ustupuje se od představy, že trestné činy jsou ryze či v převážné většině činy proti soukromému zájmu a přistoupilo se k myšlence, že stíhat toto jednání je zájmem obecným. Tato změna v pojetí

¹ MALÝ, K. *Dějiny Českého a československého práva do roku 1945*, Praha: Linde Praha, a.s. 2005: ISBN:80-7201-433-1, s.143

² VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v Českých zemích a v Československu*. Brno:Masarykova univerzita, 1993.ISBN: 80-210-0791-5

ochrany života a zdraví jako obecného zájmu byla vedena pragmatickým důvodem, a to tím, že se panovník snažil posílit svou centrální moc a udržet pořádek.³

I přesto, že se ve 12. století přistupovalo k myšlence, že pachatel deliktu svým jednáním ohrožuje veřejný zájem, byl tento princip aplikován prozatím pouze částečně. Částečně v tom smyslu, že za ohrožení veřejného zájmu nebyly považovány veškeré delikty, ale pouze některé, např. kacířství, loupež či právě ve 12. století přistoupivší útok proti panovníkovi či jeho moci. Tyto delikty spolu s vraždou či poraněním spáchanými před panovníkem či soudem byly tedy stíhány na základě principu oficiality, právě proto, že zde byl shledán obecný zájem. Jak bylo výše uvedeno, stíhání ublížení na zdraví doznalo změny až kolem roku 1627, v tomto období bylo nadále stíháno výlučně na základě iniciativy poškozeného. Nebylo však vyloučeno, aby poškozený předložil svůj spor soudu. V takovém případě byl spor nadále považován za soukromoprávní s tím, že soud rozhodoval například o náhradě škody.⁴ Od dob, kdy se začalo upouštět od svépomocného jednání, bylo takové jednání postihováno, a to až do té míry, že ve 14. století byla svépomoc stíhána jako samostatný trestný čin, jenž ohrožuje bezpečnost státu. I přes veškeré snahy státní moci a vrchnosti zbavit z tehdejší trestní právo svépomoci, se to minimálně až do počátku 16. století ne zcela podařilo.

Pokud jde o stanovení, jakého trestného činu se pachatel dopustil, první kodifikační snahy o celkové definování a rozdělení trestných činů, nalézáme v 16. století. V tomto období se trestné činy dělily do čtyř skupin, z nichž právě 3. skupina, upravovala delikty proti životu a zdraví.⁵

Za stavovské monarchie se vytvořily zvláštní skupiny práva a to právo zemské a právo městské. Obě tyto skupiny upravovaly také právo trestní. Vzhledem k tomu, že právo zemské upravovalo především postavení šlechty, byly normami zemského práva normy ústavní a státní. V počátcích zemského práva šlo o jednotlivá nařízení panovníka nebo o obecné nálezy zemského soudu. Ke snahám o kodifikaci práva docházelo až počátkem 16. století, a to jak v oblasti

³ MALÝ, K. *Dějiny Českého a československého práva do roku 1945*, s. 143

⁴ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, W. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, ISBN 978-80-7380-127-4, s. 170

⁵ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, W. *České právní dějiny*. Plzeň:., s. 174

práva zemského, tak v oblasti práva městského.⁶ Mezi první snahy o kodifikaci zemského práva patřila například *Maiestas Carolina*, která obsahovala i dodatky k trestnímu právu, ale nakonec byla zemským sněmem odmítnuta. Nejvýznamnější kodifikací zemského práva této doby bylo Vladislavské zřízení zemské z roku 1500, které upravovalo byt' jen částečně i trestní právo. V oblasti městského práva je považováno za nejvýznamnější dílo kodifikace Pavla Kristiána z Koldína známé jako *Práva městská království českého* z roku 1579. Jako inspirace pro tuto kodifikaci sloužilo i právo zemské. Rovněž jako Vladislavské zřízení zemské i Koldínův zákoník upravoval trestní právo.⁷

1.2 Vývoj mezi lety 1620-1948

Do počátku 16. století chyběla komplexní úprava trestního práva a s tím souvisejícího institutu ublížení na zdraví. Na počátku této doby, tak byly právní předpisy, a to i ty trestní, platné pro jednotlivé společenské třídy. Na počátku 16. století se objevuje první kodifikace, kterou je *Obnovené zřízení zemské* z roku 1627. I přesto, že se tato kodifikace zabývala především právem státním či soudnictvím, našel se zde prostor i pro úpravu práva trestního.⁸ Významnou změnou v oblasti trestního práva bylo zavedení deliktů politických, tedy například delikty proti panovníkovi. Je tedy patrné, že kodifikace stavěla do popředí panovníka. Změnu přineslo *Obnovené zřízení zemské* i pro trestní právo procesní, kdy už i trestné činy proti životu a zdraví, jako například ublížení na zdraví, byly stíhány na základě principu oficiality a již ne pouze z vlastní iniciativy. V této době byl Koldínův zákoník prohlášen za podpůrný pramen k *Obnovenému zřízení zemskému*. Vzhledem k tomu, že nadále trvalo rozdělení na právo zemské a právo městské, přistupovalo se ke snahám o unifikace, tedy o sjednocení do jedné souborné kodifikace.⁹ Za první ucelenou kodifikaci trestního práva pro české země lze považovat *Trestní zákoník Josefa I.* z roku 1707. Tento zákoník neměl však dlouhého trvání, neboť byl novelizován *Trestním zákoníkem Marie Terezie – Constitutio Criminalis Theresiana* z roku 1768. Tento zákoník obsahoval řadu nedostatků, např. nebyly zde explicitně stanoveny definice a skutkové podstaty

⁶ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, W. *České právní dějiny*. Plzeň: s. 118-119

⁷ MALÝ, K. *Dějiny Českého a československého práva do roku 1945*, s. 115-132

⁸ MALÝ, K. *Dějiny Českého a československého práva do roku 1945*, s. 156-157

⁹ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, W. *České právní dějiny*, s. 405-406

trestných činů. Za zlomový bod úpravy trestního práva v českých zemích je brán **Všeobecný zákoník o zločinech a způsobu jejich trestání Josefa II. z roku 1787**. V tomto novém zákoníku totiž již byly stanoveny přesné definice trestných činů a pouze tyto bylo možné stíhat a ukládat za ně tresty zákonem vymezeným způsobem.¹⁰ Tyto tři jmenované zákoníky bychom mohli považovat za základ moderního trestního práva v českých zemích tak, jak je dnes známe, a to nejen vzhledem k úpravám trestných činů, ale i vzhledem k tomu, že již tyto zákoníky znaly zásady, na kterých stojí současný trestní zákon, jako např. „nullum crimen sine lege“. Dalším významným předpisem, který ovlivnil vývoj trestního práva až do poloviny 20. století byl Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1804. Tento trestní zákoník zavedl například zásadu „neznalost zákona neomlouvá“. Do trestního práva zavedl také pojmy jako návod, pomoc i pokus.¹¹

1.2.1 Zákon č. 117/1852 Sb. o zločinech, přečinech a přestupcích

Zákon č. 117/1852 Sb., o zločinech, přečinech a přestupcích vydaný v roce 1852 novelizoval trestní zákoník z roku 1804. Pojednává nově jen o hmotném právu, a jak z názvu samotného vyplývá, hlavní novinkou od předchozího zákona bylo nové členění na přečiny a přestupky. Tyto byly rozčleněny do tří skupin, a to činy proti veřejné bezpečnosti, proti bezpečnosti jednotlivců a proti veřejné mravopověstnosti.¹² Jedná-li se o těžké ublížení na zdraví, bylo toto jednání zakotveno v ustanovení §152 a násl. jako zločin těžkého poškození na těle „*Kdo proti člověku, ne sice v tom obmyslu, aby ho usmrtil, ale přece v jiném obmyslu nepřátelském takovým způsobem jedná, že z toho (§ 134) mu vzejde přerušení zdraví nebo nezpůsobilost k povolání trvajícím alespoň dvacet dní, nějaká duševní porucha nebo těžké ublížení, dopustí se zločinu těžkého poškození na těle.*“¹³ Je zde tedy stanoven jasný časový rámeček pro případ pracovní neschopnosti, a to 20 dní, kterou je nutno chápat nikoli jako obecnou neschopnost, ale neschopnost ke konkrétnímu zaměstnání.

Jako těžké ublížení na těle bylo bráno vedle ublížení fyzického také takové jednání, kterým byla způsobena duševní porucha. Za tento čin hrozil pachateli trest žaláře půl roku až jeden rok, kdy ovšem v tomto ustanovení nalezneme i

¹⁰ MALÝ, K. *Dějiny Českého a československého práva do roku 1945*, s. 196-199

¹¹ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, W. *České právní dějiny*, s. 486-487

¹² VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, W. *České právní dějiny*, s. 492

¹³ Zákon č. 117/1852 Sb., o zločinech, přečinech a přestupcích

možnost prodloužení žaláře až na 5 let, přičemž takovým důvod byla přítomnost přitěžující okolnosti, která byla upravena v ustanovení § 263. V ustanovení § 153 byly vyjmenovány osoby, např. vlastní rodiče, či úřední osoba při výkonu povolání, za jejichž ublížení na těle, i kdyby toto jednání nemělo vlastnosti vyžadované v ustanovení § 152, byly ukládány tresty jako za těžké poškození na těle.¹⁴ Tento zákon již také pracoval s formou zavinění, a to úmyslem přímým a nepřímým. Konkrétně tedy v § 155 písm. a) se stanoví, že za těžké poškození na těle je považováno i poranění lehké nebo i pouze pokus, pokud měl pachatel úmysl způsobit závažnější následky, nebo pokud použil nástroj, s jehož užitím jsou obvykle spojeny závažnější následky. Právě ve způsobu použití a ve volbě nástroje spatřoval zákon přímý úmysl. Rovněž je možno říci, že tento zákon pracoval i s kvalifikovanou skutkovou podstatou, tedy takovou formou jednání, které při naplnění určitých znaků je postiženo vyšší trestní sazbou. Takové kvalifikované skutkové podstaty jsou upraveny v ustanovení § 155 a §156, kterou jsou v prvním případě postiženy sazbou od 1 do 5 let žaláře a ve druhém případě od 5 do 10 let žaláře.¹⁵

Významný byl tento zákon i z hlediska toho, že poprvé upravoval institut lehkého poškození na těle. Na rozdíl od pozdější úpravy a především od té dnešní, se tento čin poněkud nesystematicky nenacházel hned za těžkým poškozením na těle, ale až v § 411. Tehdejší zákon neužíval pojmenování lehké poškození na těle, ale hovořil o něm jako o tělesné poškození úmyslném a při rvačkách se přihodivším. Dle ustanovení byly tyto činy trestány jako přestupek, když však po sobě zanechaly viditelná známky a následky. Známkami se v tomto případě rozuměly modřiny, oděrky popřípadě jiné známky svědčící o porušení zdraví. Trest za tento přestupek byl v rozmezí od 3 dnů do 6 měsíců a byl upraven v ustanovení § 412. Vedle úmyslných trestných činů upravoval tento zákon i činy nedbalostní, a to v ustanovení § 335 a násl. v tomto případě se jednalo o následky, které pachatel způsobil nebo mohl způsobit svým opomenutím, a to přesto, že např. z povahy povolání, měl o následcích svého jednání vědět. Podle míry poškození se pak odlišují činy jako přečiny a přestupky.

¹⁴ Zákon č. 117/1852 Sb., o zločinech, přečinech a přestupcích

¹⁵ MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné: část obecná i zvláštní*. Praha: Knihkárna TYPUS. 1934, s.334

Nutno zdůraznit, že ač byl tento zákon velmi dobře zpracován a platil řadu let v téměř nezměněné podobě, nebyl jediným zákonem tehdejší doby upravující trestní právo. K dalším patřil například: Tiskový zákon z roku 1862, Zákon o ochraně osobní svobody č. 88/1862, Vojenský trestní zákon o zločinech a přečinech č. 19/1855, který platil pouze pro vymezený okruh osob v tomto případě vojáků, dále císařské nařízení Prügelpatent č. 96/1854¹⁶ či Zákon o obchodu s potravinami a některými předměty užívání č. 89/1897, kde jsou rovněž ustanovení na ochranu zdraví a jejich rozdělení na přečiny a přestupky, kdy přečinem je takový čin, z něhož vzniklo osobě těžké ublížení na zdraví nebo dokonce i smrt.¹⁷

1.3 Vývoj po roce 1948

Trestní právo a úprava těžkého ublížení na zdraví vypadalo až na pár novel od roku 1852 stejně. Změny se úpravě dostalo, až s rokem 1950, kdy byl přijat **zákon č. 86/1950 Sb., Trestní zákon.**

1.3.1 Trestní zákon č. 86/1950 Sb.

Nová úprava přinesla vyčlenění přestupků do samostatného zákona, a to zákona č. 89/1950 Sb., Trestní zákon správní. Rovněž by se dalo říci, že nový trestní zákon upouští od konkrétní úpravy přečinů, a to nejen dle samotného názvu, ale především proto, že v ustanovení § 2 je pouze legální definice trestného činu. Chybí tedy jakékoli další členění na přečiny, či dokonce zločiny, tak jak tomu bylo v předcházejícím zákoně. Tento nový trestní zákon na rozdíl od toho předchozího přišel s jakousi systematickostí. Zvláštní část byla rozdělena na hlavy, kdy každá hlava byla věnovaná jednomu chráněnému zájmu. Socialistické právo se vyznačovalo nadřazeností zájmu ochrany vládnoucí strany a jejích zájmů. Z tohoto důvodu i trestní zákon privilegoval stíhání trestných činů proti socialistické republice a vládnoucí straně. Úprava trestných činů proti životu a zdraví se tak nacházela v hlavě VI., v menší míře pak v některých dalších ustanoveních jako tomu bylo například v případě ochrany života a zdraví

¹⁶ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, W. *České právní dějiny*, s. 489

¹⁷ MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné: část obecná i zvláštní*, s. 392

ústavních činitelů, jež se nacházela v hlavě I. Trestný čin ublížení na zdraví byl upraven v § 219 a § 220. Oproti předchozímu, i když pouze okrajovému, rozlišení na těžké poškození na těle a lehké poškození na těle, tento zákon takové explicitní dělení neznal. Diferenciace ublížení na zdraví byla vystavěna na základě vnitřního popisu skutkových podstat, kdy ustanovení § 219 upravovalo ublížení na zdraví, kdežto v ustanovení § 220 těžké ublížení na zdraví.¹⁸

Ublížení na zdraví se zde vykládalo jako poškození zdraví, které poškozenému stěžovalo výkon obvyklé činnosti, a to ne ve zcela krátké době, přičemž jak dlouho musel být člověk omezen ve způsobu života, zákon výslovně neříkal. I přesto, že zákonná úprava ublížení na zdraví je konstrukčně delší, je to právě těžké ublížení na zdraví, jež je legálně definováno v ustanovení § 75 odst. 3.¹⁹ Lze říci, že v tomto případě tvoří trestní zákon základ pro definici těžkého ublížení na zdraví, tak jak ji známe v jeho dnešní podobě, a to vzhledem k tomu, že jeho dnešní úprava není od této výrazně odlišná. Rovněž jako trestní zákon z roku 1852 i tento pracoval s kvalifikovanou skutkovou podstatou, za kterou zákon stanoví vyšší trestní sazbu, a to v ustanovení § 219 odst. 2, 3 a 4. Pomineme-li odst. 3 a odst. 4 tohoto ustanovení, které až na jinou trestní sazbu vcelku odpovídaly dnešní úpravě, je to právě odst. 2, ve kterém je vidět zřetelný vývoj právní úpravy. Například chybí úprava ublížení na zdraví na těhotné ženě, dítěti mladšímu 15 let či zdravotnickému pracovníkovi při výkonu jeho zaměstnání.

Shodně s předchozí právní úpravou i tento zákon upravoval ublížení na zdraví z nedbalosti, a to v ustanovení § 221 a 222, kdy tato se uplatňovala často při dopravních nehodách. I ublížení na zdraví z nedbalosti mělo kvalifikovanou skutkovou podstatou, a to v § 221 odst. 2, jehož trestní sazba se oproti základní skutkové podstatě zvýšila v případě, že pachatel porušil povinnost plynoucí mu ze zákona či pracovního předpisu, i tuto konstrukci zná dnešní zákoník, je však již ve více propracované podobě. Zákon byl doplněn novelizací č. 63/1957 Sb., zákon kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb., která ovšem z hlediska úpravy těžkého ublížení na zdraví a jiných trestných činů proti životu a zdraví, neměla žádný význam.

¹⁸ Zákon č. 86/1950 Sb. trestní zákon, dostupné z www.psp.cz

¹⁹ TAUCHEN, J., SCHELLE, K. a kolektiv. *Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes*. Brno: KEY Publishing, s.r.o., 2015. ISBN: 978-80-7418-248-8. s. 155-166

V této podobě vydržela úprava trestního práva až do roku 1961, kdy byl přijat vzhledem k nedostatkům, které měla předchozí úprava trestního práva, **zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon.**

1.3.2 Trestní zákon č. 140/1961 Sb.

I přes velké snahy, ani tento zákon nedokázal odstranit vše, co trestnímu právu do té doby chybělo. Za důležité lze zmínit, že všechny chráněné zájmy jsou si nově zcela rovny, a nelze tak jeden zájem stavět nad druhý, a také to, že se celkově snížily tresty odnětí svobody.²⁰ Ublížení na zdraví bylo v tomto zákoně upraveno v ustanovení § 221 až § 224. Dalo by se říci, že tento zákon pracoval s pojetím ublížení na zdraví, těžké ublížení na zdraví a ublížení na zdraví z nedbalosti. Toto lze dovodit pouze ze samotného textu zákona, neboť explicitní pojmenování chybí. Byly tak všechny tyto tři trestné činy shromážděny pod jedním názvem - ublížení na zdraví. Úprava ustanovení § 221, tedy ublížení na zdraví, zůstala od předchozího zákona téměř nezměněná. Shodně se zde v odst. 2 nachází kvalifikovaná skutková podstata, která, dalo by se říci, se vyvinula z původního zákona č. 117/1852, kde se zavedl těžší trest za újmu na zdraví například na úředníku při výkonu zaměstnání.

Naopak trestný čin těžké ublížení na zdraví, upravený v ustanovení § 222, doznal celkem významné změny, a to v přidání odst. 2. Ten zavádí opět kvalifikovanou skutkovou podstatu, která je shodná s ust. § 221 odst. 2 písm. a) a b). Rovněž tento zákon pracoval s legální definicí těžkého ublížení na zdraví, a to v ustanovení § 89 odst. 7. Shodně s předchozím zněním zákona, i v tomto zákoně chybí ustanovení, které by říkalo, že za těžké ublížení na zdraví je bráno i lehké ublížení na zdraví, pokud pachatel měl v úmyslu způsobit následky těžší nebo použil předmětu, v jehož spojitosti dochází k těžším poškozením.²¹ Rovněž ani tento zákon se neobešel bez novelizací, jednou z nich byla novelizace č. 148/1969 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961.

Zákonem z roku 1961 končí historický přehled právní úpravy trestního práva se zaměřením na těžké ublížení na zdraví. Dalším zákonem upravující trestní právo hmotné je asi nejvýznamnější novela trestního práva - zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. Ten je rovněž současnou platnou právní úpravou.

²⁰ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, W. *České právní dějiny*, s. 622

²¹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

2. Skutková podstata těžkého ublížení na zdraví

Trestný čin těžké ublížení na zdraví je v českém právním řádu upraven v části druhé, hlavě první, dílu druhém zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TZ“). Tato konkrétní hlava upravuje trestné činy proti životu a zdraví, díl druhý pak trestné činy proti zdraví, kde hned úvodním ustanovením tohoto dílu tedy § 145 je upraveno právě těžké ublížení na zdraví. Tento trestný čin, stejně jako jiné trestné činy, nelze vnímat pouze v rovině TZ, ale rovněž v rovině jiných právních předpisů, jejichž porušení se pachatel dopustí při spáchání trestního činu. Takovým právním předpisem je například - Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Předtím, než se zaměřím na skutkovou podstatu těžkého ublížení na zdraví a v této souvislosti i na zlomovou judikaturu soudů České republiky, budu se alespoň v krátkosti věnovat skutkovým podstatám obecně.

Se skutkovou podstatou se, i když ne přímo jmenovitě, setkáváme již v úvodních ustanoveních TZ, a to konkrétně v § 13 definici trestného činu „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný, a který vykazuje znaky uvedené v zákoně.*“ V této zákonné definici, je to právě pojem „znaky“, pod kterým si lze představit formální znaky trestného činu, kterými jsou znaky skutkové podstaty, věk a přičetnost. Z tohoto důvodu je při hodnocení trestného činu důležitá nejen zvláštní část TZ, kde jsou definovány konkrétní skutkové podstaty jednotlivých trestných činů, ale rovněž i obecná část TZ²², neboť právě zde je definován věk a přičetnost, ale i jeden ze znaků skutkové podstaty, a sice zavinění.

Skutkovou podstatou trestného činu rozumíme určitý souhrn objektivních a subjektivních znaků, kdy tyto znaky jsou schopny odlišit od sebe jednotlivé druhy trestných činů. Každá skutková podstata je tvořena čtyřmi obligatorními znaky, tj. objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Objektem trestného činu rozumíme právem chráněný zájem, v našem případě zejména trestním zákoníkem, např. zdraví, život nebo majetek. Objekt pak trestní právo dále rozděluje na obecný, což jsou právní hodnoty, druhový, který tvoří základ

²² VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2011, ISBN: 978-80-7263-677-8. s. 31

pro rozdělení TZ do 13 hlav a individuální, který představuje konkrétní zájem, k jehož ochraně slouží to které ustanovení TZ.²³ Objektivní stránkou ve smyslu trestných činu proti životu a zdraví způsobení újma na zdraví, rozlišující formy: těžkou újmu na zdraví a ublížení na zdraví. Takové ublížení na zdraví může být způsobeno jak omisivním tak komisivním konáním nebo opomenutím ve smyslu § 112 TZ.²⁴ Objektivní stránka může být kromě těchto obligatorních znaků doplněna ještě některým fakultativním znakem, a sice způsobem násilí, pohrůžkou násilí nebo jiné těžké újmy nebo místem činu.²⁵ Subjektem trestného činu, je osoba, která jej spáchala. Určujícím ustanovením pro určení, kdo je subjektem trestného činu, je především § 22 TZ, kde se nachází zákonná definice pachatele a pachatele nepřímého. Ovšem toto ustanovení není jediným významným paragrafem pro určení, kdo je pachatelem. Pro určování pachatele je v některých případech nutné zohlednit i § 114 TZ. Ten upravuje pojem konkrétní a speciální subjekt. Speciální subjekt předpokládá od pachatele určité postavení nebo zvláštní způsobilost, zatímco konkrétní subjekt určitou vlastnost.²⁶ Posledním, ale neméně důležitým znakem skutkové podstaty je subjektivní stránka trestného činu. Subjektivní stránkou trestného činu je zavinění pachatele, zakotvené v § 15 a § 16 TZ. Samotný TZ rozděluje toto zavinění na úmysl, přímý a nepřímý, a nedbalost vědomou a nevědomou. Při znalosti tohoto, je stále potřeba mít na paměti § 13 odst. 2 TZ „ *K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*“ Míru zavinění pachatele u jednotlivých trestných činů nejenže tedy vyvodíme z jeho zákonné definice, ale lze ji i částečně vyvodit ze samotné dikce zákona např. „úmyslně“, „v úmyslu“ nebo „z nedbalosti“. Fakultativními znaky subjektivní stránky trestného činu je pak např. motiv či účel.²⁷

U většiny trestných činů, které jsou zakotveny v trestním zákoníku, lze rozlišit základní a kvalifikovanou skutkovou podstatu. Výjimku pak představuje privilegovaná skutková podstata. Základní skutková podstata představuje základní znaky tak, jak byly shora definovány. Kvalifikovaná skutková podstata je tvořena

²³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*, 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN: 978-80-7478-616-7. s. 118-119

²⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. 3.vyd. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87576-64-9. s. 538

²⁵ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vyd, s. 32

²⁶ NOVOTNÝ, F. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, ISBN: 978-80-7380-651-4. s. 97

²⁷ NOVOTNÝ, F. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd., s.97

jak běžnými znaky skutkových podstat, tak i jedním či více kvalifikujícími znaky, jež jsou zpravidla obsaženy ve druhém odstavci toho kterého trestného činu. Kvalifikovaná skutková podstata často představuje možnost pro uložení vyšší trestní sazby. Privilegovaná skutková podstata stejně jako ta kvalifikovaná je souhrn jak běžných znaků tak i těch „speciálních“, které ovšem v tomto případě podmiňují uložení nižší trestní sazby.

Těžké ublížení na zdraví má, stejně jako většina trestných činů, jak základní skutkovou podstatu, tak kvalifikovanou skutkovou podstatu. Základní skutková podstata tohoto trestného činu je vymezena § 145 odst. 1 TZ „ *Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let*“, a právě jejímu rozboru budou věnovány následující podkapitoly.

2.1 Subjekt

Ke stanovení, kdo je pachatelem těžkého ublížení na zdraví dle definice v § 145 odst. 1 TZ, nelze opomenout shora uvedené všeobecné informace o vymezení pachatele trestného činu. Vzhledem k tomu, že základní skutková podstata těžkého ublížení na zdraví je sepsána vcelku stroze, lze dovést, že pachatelem může být kdokoli, jedná se tedy o subjekt obecný.²⁸ Toto lze vyvodit nejen z obecných znalostí o pachateli trestného činu, ale i ze samotné dikce zákona a užití slova „Kdo“. Pachatelem trestného činu těžkého ublížení na zdraví nemůže být právnická osoba. „*Spolupachatelé trestného činu těžkého ublížení na zdraví odpovídají za celý následek společného jednání bez ohledu na okolnost, jaké konkrétní dílčí zranění bylo způsobeno konkrétním dílčím útokem toho kterého pachatele, a také bez ohledu na okolnost, že byl rozdíl v intenzitě jednání jednotlivých spolupachatelů (srov. R 41/1993-III.)*“²⁹

²⁸ KUCHTA, J., a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*. 1. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-047-8, s. 25

²⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN: 978-80-7400428-5. s. 1526-1540

2.2 Subjektivní stránka

Jak bylo výše uvedeno, subjektivní stránka trestného činu představuje míru zavinění pachatele na jeho spáchání. V případě těžkého ublížení na zdraví se jedná o úmyslný trestný čin, a to jak vzhledem k § 13 odst. 2 a § 15 TZ, tak k samotnému znění § 145 odst. 1 TZ, který uvádí, že těžkého ublížení na zdraví je možné se dopustit pouze úmyslně. Postačí přitom, aby se jednalo alespoň o úmysl nepřímý. K úmyslu spáchat tento trestný čin tedy postačuje pachatelovo srozumění, že svým jednáním, může způsobit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem. K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud ČSSR ve svém rozhodnutí, sp. zn. 9 Tz 46/62, ze dne 21.12.1962, publikovaném ve sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR pod č. R 19/1963. V tomto případě se obžalovaný dopustil trestného činu tím, že na maškarním plese zapálil masku poškozené, která utrpěla popáleniny II. a III. stupně. Obžalovaný se hájil tím, že neměl v úmyslu poškozené takovým způsobem ublížit a domníval se, že vata, ze které byla maska poškozené, ihned po zapálení zhasne. Obžalovaný byl uznán vinným ze spáchání trestného činu dle § 221 odst. 1, 4 zákona č. 140/1961. V rozhodování o stížnosti pro porušení zákona dospěl Nejvyšší soud k závěru, že k naplnění trestného činu dle § 221 odst. 1 a odst. 4 „*nestačí, že pachatel vykonal úmyslně něco, co způsobilo ublížení na zdraví, ale je třeba, aby jeho úmysl směřoval k ublížení na zdraví.*“ Nejvyšší soud tak zrušil rozhodnutí krajského soudu a věc vrátil k novému projednání. Přestože se obžalovaný přiznal, že masku zapálil, neměl dle názoru Nejvyššího soudu úmysl způsobit poškozené ublížení na zdraví, ale přesto měl být srozuměn s možnými následky svého jednání. Proto dle názoru soudu měl být souzen dle § 224 odst. 1 zákona č. 140/1961, tedy za nedbalostní trestný čin.

Za srozumění s následkem, které může pachatelovo jednání vyvolat je možno brát v úvahu např. použitou zbraň a její užití, intenzitu útoku či to, na jaké části těla byl útok vykonán či okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán.³⁰ Na srozumění s následkem se usuzuje i v případě pokusu o těžké ublížení na zdraví. U pokusu tedy není rozhodná skutečná újma na zdraví, která u poškozeného

³⁰ JELÍNKEJ, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5.vyd. Praha: Leges, 2014. ISBN: 978-80-7502-049-9. s. 208

nastala, ale: „především povaha a způsob jednání, kterým pachatel na poškozeného útočil, eventuálně další okolnosti, za nichž k útoku došlo.“³¹

2.3 Objekt

Se znalostí obecných informací ohledně objektu trestných činů rychle dovodíme, že objektem tohoto konkrétního trestného činu je zdraví člověka. Podle ustálené judikatury se trestného činu těžkého ublížení na zdraví nelze dopustit na dosud nenarozeném dítěti.³² Nelze připustit, aby bylo ochráněno více zdraví zdravého člověka před zdravím toho nemocného. Soudy dovodily již v minulosti, že dopustil-li se pachatel ublížení na zdraví či těžkého ublížení na zdraví na oběti, jehož zdraví v době spáchání činu bylo již narušeno jinými zraněními, bude pachatel odpovědný za toto své jednání. Nehledě na skutečnost, že zdraví poškozeného v době spáchání činu bylo již narušeno do té míry, že by s jistotou vedlo ke smrti poškozeného (č.21/1980 Sb. rozh. tr.).³³ V tomto případě bude pachatel odpovědný za ublížení na zdraví nebo za těžké ublížení na zdraví nehledě na to, zda zdraví poškozeného v době spáchání činu bylo natolik narušeno, že by vedlo nevyhnutelně ke smrti.

2.4 Objektivní stránka

Objektivní stránka těžkého ublížení na zdraví je charakterizována těžkou újmou, což je patrné ze samotné dikce § 145 odst. 1 TZ v souvislosti s výkladovým ustanovením § 122 odst. 2 TZ. Těžká újma musí být způsobena v příčinné souvislosti s jednáním pachatele. Výkladové ustanovení § 122 odst. 2 TZ upravuje, co je bráno za těžké ublížení na zdraví. „Těžkou újmou na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví a) zmrzačení, b) ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, c) ochromení údu, d) ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, e) poškození důležitého orgánu, f) zohyzdění, g) vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, h) mučivé útrapy, i) delší dobu trvající porucha zdraví.“

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 8 Tdo 953/2016, ze dne 10.8.2016

³² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*.2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN: 978-80-7400428-5.s. 1528

³³ Tamtéž.

Asi nejvýznamnějším rysem těžkého ublížení na zdraví je, že dle dikce zákona se musí jednat jak o vážnou poruchu zdraví nebo vážné onemocnění, tak o jednu z forem těžkého ublížení na zdraví. Vzhledem k tomu, že existuje několik forem těžkého ublížení na zdraví, je nutné posoudit, zda pachatel způsobil poškozenému ublížení na zdraví pouze v jedné formě nebo ve více formách.

Důležité pro trestní řízení o trestném činu těžkého ublížení na zdraví, jakož i pro jiné trestné činy proti životu a zdraví, jsou znalecké posudky a odborná vyjádření. V těchto znaleckých posudcích se znalci vyjadřují především k tomu, proč zranění poškozeného vzniklo, k jeho povaze, závažnosti a zejména posuzuje jeho zranění a jeho vliv na kvalitu obvyklého způsobu života poškozeného. Znalec se vyjadřuje k tomu, zda je z lékařského hlediska předmětné zranění posuzováno jako zranění lehké či těžké. Výsledné hodnocení, určující právní kvalifikaci, tedy to zda se bude jednat o ublížení na zdraví nebo těžké ublížení na zdraví, je však stále věcí právní a přísluší tedy pouze soudům.³⁴ Rozhodujícím pro určení, zda se jedná o těžké ublížení na zdraví, je zdravotní stav poškozeného předtím, než byl trestný čin spáchán, zejména míra, o kterou se zdravotní stav poškozeného po spáchaném trestném činu zhoršil. Pro posouzení míry poškození zdraví není rozhodující, zda zhoršení stavu poškozeného ovlivnil i jeho zvláštní fyzický či psychický stav³⁵

Znalecké posudky by se v řízení před soudem měly stát závazným podkladem pro to, jakou povahu mělo ublížení na zdraví nebo jaké nebezpečí poškozenému z trestného činu hrozilo. Není možné posoudit způsobenou újmu jen na základě toho, jak se poškozený cítil, či zda se řídil nařizenými lékaři. K těmto závěrům dospěl Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 20.4.1963, sp.zn. 10 Tz 21/63, publikovaném ve Sb. rozh. tr. č. 16/1964. Dále judikoval, že nelze posuzovat konkrétní případ jen podle skutečné újmy, která vznikla, ale rovněž je nutné posoudit okolnosti, za jakých došlo k trestnému činu, jakým předmětem byl útok proveden, jakou razancí a jaké nebezpečí poškozenému hrozilo.

2.4.1 Zmrzačení

O zmrzačení lze hovořit, jde-li o trvalou tvarovou nebo funkční změnu těla nebo jeho části. Za tvarovou změnu těla můžeme považovat například deformaci

³⁴ KUČTA, J., a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*, s.25

³⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*.s. 1529

páteře, za funkční změnu naopak ztuhlost kyčelního kloubu. Za zmrzačení považujeme i ztráty končetin nebo jejich částí, kdy u horních končetin postačí už jen ztráta zápěstí, u dolních končetin pak ztráta kotníkové části. Rovněž za zmrzačení považujeme nejčastěji celkové nervové ochrnutí nebo ochrnutí části těla.³⁶ Byla-li poškozenému oddělena část končetiny, která byla následně replantována poškozenému díky lékařům zpět, nelze toto považovat za zmrzačení, i přestože úchopová schopnost ruky byla podstatně snížena. V tomto případě lze hovořit o podstatném snížení pracovní schopnosti.³⁷

2.4.2 Ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti

V tomto případě se jedná o chorobný stav nebo ztrátu části těla, která je spojena se ztrátou nebo přinejmenším s podstatným snížením všeobecné pracovní způsobilosti. Je nutné rozlišovat všeobecnou pracovní schopnost (někdy nazývána jako povšechná pracovní schopnost) od klasické pracovní způsobilosti, tedy té v dosavadním zaměstnání.³⁸ V konkrétním případě pak může být pracovní způsobilost dosavadního zaměstnání nedotčena a zároveň všeobecná pracovní způsobilost snížena. Úplná ztráta všeobecné pracovní neschopnosti je natolik vzácná, že může být přiznána pouze takovému poškozenému, který je k většině pracovních úkonů nezpůsobilý a zároveň v běžných denních situacích odkázán na pomoc druhé osoby např. u osob bez obou končetin.³⁹

Mnohem běžnější než celková ztráta pracovní způsobilosti je její podstatné snížení. U podstatného snížení je důležité jediné - pracovní nezpůsobilost přesahuje 50 %.⁴⁰ Ani snížení pracovní způsobilosti nemusí být trvalým stavem, ale stavem, který se dá postupným léčením, např. rehabilitací odstranit. V případě odstranění důvodů snížení pracovní způsobilosti, tak samozřejmě již nemůžeme hovořit o těžké újmě na zdraví dle § 122 odst. 2 písm. b) TZ, ale o delší dobu trvající újmě na zdraví podle písm. i).⁴¹

³⁶ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. s. 32

³⁷ č. 45/1990 Sb. rozh. tr.

³⁸ KUČHTA, J., a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*, s. 26

³⁹ JELÍNKEJ, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, s. 179-180

⁴⁰ KVAPILOVÁ, H., DOGOŠI, M. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2.vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, ISBN: 978-80-7380-059-8, s. 39

⁴¹ ŠÁMAL, P a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 1319

2.4.3 Ochromení údu

Pod pojmem „úd“ v tomto případě chápeme celou horní nebo dolní končetinu. Ochromení údu je pak trvalá celková neschopnost nebo alespoň podstatně snížená schopnost pohybu s horní či dolní končetinou.⁴² Ochromení údu je v největší míře způsobeno poruchou nervového systému. Končetina je tak v tomto případě zachována, avšak poruchou nervového systému je způsobeno její ochrnutí a nemožnost využití. Naopak se za ochromení údu nepovažuje situace, kdy je ochrnutá jen část končetiny, avšak její hybnost je v téměř celkové míře zachována, tudíž není znemožněno její využití. Příkladem může být ochrnutí jednoho či dvou prstů v případě, že zbytek končetiny je zcela v pořádku.⁴³

2.4.4 Ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí

I bez použití literatury je patrné, že v tomto případě se jedná o zrak, čich, sluch, chuť a hmat, neboť všechno toto je vnímáno jako součást smyslového ústrojí. Pod pojmem „*podstatné oslabení*“ je nutno rozumět oslabení o více než polovinu smyslové funkce. Pokud bude oslabení nižší, než je zmiňovaná polovina, neznamena to, že by takový následek nebyl trestným, nýbrž jen to, že nebude trestným podle tohoto konkrétního ustanovení.⁴⁴

Tato konkrétní forma ublížení na zdraví se nejčastěji vyskytuje ve formě poruchy zraku nebo sluchu. Pod úplnou ztrátou zraku si asi každý představí „jen“ slepotu, ovšem nejde pouze o slepotu, nýbrž i neschopnost rozeznat předměty, a to bez ohledu na vzdálenost. Při podstatném oslabení sluchu pak jde o takové poškození sluchu, že poškozený nerozezná zvuky, a tedy ani neslyší mluvení ostatních kolem sebe.⁴⁵ Tato forma těžkého ublížení na zdraví je úzce spjata s formou dle písm. e), jelikož se evidují případy poškození smyslového ústrojí, které jsou svou formou spíše poškozením důležitého orgánu. Řadíme sem např. poškození vnitřního ucha, které způsobuje vážné narušení rovnováhy poškozeného, ztrátu jednoho oka nebo úplná ztráta sluchu pouze na jednom uchu, jež je spojena se ztrátou 15 % pracovní způsobilosti.⁴⁶

⁴² KVAPILOVÁ, H., DOGOŠI, M. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*, s.39

⁴³ JELÍNKEJ, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, s. 180

⁴⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*, s. 558

⁴⁵ KVAPILOVÁ, H., DOGOŠI, M. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*, s. 39

⁴⁶ ŠÁMAL, P a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. s. 1319*

2.4.5 Poškození důležitého orgánu

Jak bylo uvedeno výše, poškození důležitého orgánu se částečně kryje s poškozením a ztrátou smyslového ústrojí. To, že poškození nedosahuje poloviny, ale např. jen 25% poškození daného smyslu, není důvodem, aby taková skutečnost nemohla být kvalifikována jako těžké ublížení na zdraví. V takovém případě se bude jednat právě o těžké ublížení na zdraví ve formě poškození důležitého orgánu.⁴⁷

Důležitým orgánem ve smyslu tohoto ustanovení rozumíme orgán, jehož zranění představuje pro poškozeného nebezpečí smrti nebo trvalý následek. Za trvalý nebo déletrvající následek je považováno zranění, které odpovídá těžké újmě na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. b) nebo ch). Vzhledem k tomu, že nelze jednoznačně říci, který lidský orgán je důležitý a který nikoli, považujeme za poškození důležitého orgánu alespoň zpravidla následující: zhmoždění nebo stlačení mozku kostními úlomky, otřes mozku, poranění míchy, poranění přední části krku, velkých cév nebo rozsáhlé pohmoždění, které následně ohrožuje život rozsáhlým krvácením apod.⁴⁸

2.4.6 Zohydění

Zohyděním je každá viditelná změna těla, která mění vizáž poškozeného a jako taková mu snižuje uplatnění ve společnosti, především jde-li o mladého člověka. Taková vada, která vzbuzuje v okolí odpor a ošklivost. Zohyděním jsou především trvalé kosmetické chyby a defekty jako např. ztráta části ucha.⁴⁹ Obtíže, které jsou zohyděním poškozenému způsobeny, musí být přiměřeně stejné jako obtíže způsobené ostatními formami těžké újmy na zdraví. Rovněž nelze u zohydění přihlížet k tomu, zda lze takový následek trestného činu odstranit plastickou operací či nikoli.⁵⁰

Vzhledem k tomu, že odborná literatura např. Štefan, J. a Mach, J.: Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi uvádí „*O zohydění nejde, je-li snadno odstranitelné zcela malou jednoduchou operací*“, stojí za zmínku

⁴⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*, s. 558

⁴⁸ ŠTEFAN, J., MACH, J. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada Publishing, s.r.o., 2005. ISBN:80-247-0931-7. s.141-142

⁴⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 16.1.1976, sp. zn. 5 Tz 164/75, publikováno ve Sbírce rozhodnutí č. 44/1976

⁵⁰ KUČHTA, J., *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné, Zvláštní část*. s. 27

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3.3.2011, sp.zn. 4 Tdo 163/2011. V tomto případě šlo mimo jiné o vyražení dvou předních zubů, kdy soudy první a druhé instance toto jednání zhodnotily jako naplnění znaků skutkové podstaty dle § 221 odst. 1 a odst. 2 písm. c) (souzeno v době platnosti zákona č. 140/1961 Sb., za současné právní úpravy se jedná o § 146 odst. 1 a 3 TZ). Proti rozhodnutí soudu druhého stupně podal obžalovaný dovolání, jelikož byl toho názoru, že se nejednalo o zohydění a zhoršení uplatnění ve společnosti. Nejvyšší soud však dospěl, vycházející ze znaleckého posudku, k přísnější právní kvalifikaci, tedy k trestnému činu těžkého ublížení na zdraví a „*Na tomto závěru nemůže nic změnit ani případná budoucí aplikace zubního implantátu, která znamená pouze náhradu vlastních zdravých zubů a je odvislá od finančních a zdravotních schopností poškozeného. V této souvislosti nelze pominout ani současnou úroveň lékařské péče, která je schopná napravit téměř všechny formy zohydění ve smyslu ustanovení § 89 odst. 7 písm. f) tr. zák. (v současné právní úpravě § 122 odst. 2 písm. f)) přičemž se vždy jedná pouze o nápravu faktického stavu zohydění, a to odvislou od vůle a schopností poškozeného.*“⁵¹ K tomuto bych si jen dovolila zmínit, že dle mého názoru nezáleží náprava zohydění vždy a pouze na poškozeném, neboť je to pachatel, kterému je ve většině případů ukládáno, aby nahradil škodu trestným činem způsobenou. Domnívám se tedy, že je zde nutno přihlížet i k finančním poměrům pachatele.

2.4.7 Vyvolání potratu nebo usmrcení plodu

O vyvolání potratu hovoříme v případech jednání, jehož následkem je přerušování těhotenství do 28. týdne. Při takovém jednání resp. jeho následcích dochází k takovým fyziologickým změnám v organismu, které mohou být natolik nebezpečné, že mohou vést k déletrvajícím nebo dokonce trvalým následkům. Ve smyslu bodu 2.4.5 této kapitoly je nutno připomenout, že děloha je důležitým orgánem ve smyslu ustanovení § 122 odst. 2 písm. e).

Usmrcení plodu bylo k tomuto ustanovení přidáno novelou z roku 1991. Jde o „*jakékoliv jednání, jehož následkem je smrt (odumření) plodu, aniž dojde současně nebo bezprostředně k jeho vypuzení (srov. R II/1965).*“⁵² Tuto formu těžkého ublížení na zdraví je nezbytné odlišovat od ustanovení § 159 a §160.

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3.3.2011, sp. zn. 4 Tdo 163/2011

⁵² ŠÁMAL, P a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář.* s. 1321

Usmrcení plodu je v tomto ohledu vždy nedbalostní trestný čin, zatímco jednání dle § 159 a § 160 je vždy úmyslné jednání (45/1968 Sb. rozh. tr.).⁵³

Právní kvalifikace trestného činu těžkého ublížení na zdraví, které mělo za cíl u těhotné ženy vyvolat potrat nebo usmrtit plod, byla řešena soudy České republiky různě. Z důvodu sjednocení rozhodovací praxe uveřejnil Nejvyšší soud dne 21.5.2015 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29.5.2013, sp. zn. 8 Tdo 35/2013. Tímto rozsudkem se řídil i NS v případě napadané těhotné ženy, kdy obžalovaný tuto rdousil, kopal do břicha a poskakoval jí na břicho s tím, že jí nenechá své geny. S odkazem na uvedený rozsudek Vrchního soudu v Praze zrušil NS rozsudek soudu druhého stupně a věc vrátil k novému projednání s tím, že „úmyslné vyvolání potratu nebo usmrcení plodu může být z povahy věci spácháno jen na těhotné ženě, odůvodňuje posouzení činu jako trestného činu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, popř. pokusu tohoto trestného činu, aniž by tu byl rozpor se zákazem dvojího přičítání jedné a téže skutečnosti k tíži pachatele. Znak na těhotné ženě ji chrání coby předmět útoku nejen jako těhotnou, resp. jako nositelku plodu, tzn. v tomto užším rozsahu, nýbrž šířeji, tedy jako osobu ve specifické psycho-fyzické kondici.“⁵⁴

2.4.8 Mučivé útrapy

Za mučivé útrapy považujeme stupňující se duševní či tělesné bolesti. Tyto bolesti bývají zpravidla dvojího charakteru - kratšího nebo delšího trvání. Bolesti kratšího trvání jsou obvykle velmi silné a snesitelné pouze po krátkou dobu. Bolesti delšího trvání na rozdíl od těch kratších mívají nižší intenzitu, a proto jsou snesitelnější po delší dobu, ale mají velmi významný vliv na celou osobnost poškozeného. Ten následně může trpět obavami z takové bolesti a toho, že tyto bolesti vážně ohrožují jeho život a zdraví. Z hlediska posuzování charakteru mučivých útrap není podstatné, že jejich intenzita je zvyšována zvláštním fyzickým nebo psychickým stavem poškozeného.⁵⁵

Vzhledem k tomu, že mučivé útrapy mohou být jak fyzického, tak psychického charakteru, lze podle tohoto rozdělit i formy jednání mučivých útrap.

⁵³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*, s. 559

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12.8.2015, sp. zn. 7 Tdo 601/2015

⁵⁵ KUČHTA, J., *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné, Zvláštní část*. s. 28

Fyzického charakteru může být např. sypání soli a pepře do ran nebo opakovanými útoky do modřin poškozeného. Psychického charakteru je pak zejména již uvedený strach poškozeného o život a zdraví nejen své vlastní osoby, ale např. i osoby jemu blízké.⁵⁶

2.4.9 Delší dobu trvající porucha zdraví

„Při těžké újmě na zdraví musí jít o vážnou poruchu zdraví nebo o vážné onemocnění, které postižený pociťuje jako citelnou újmu v obvyklém způsobu života, to lze dovodit i ze srovnání s dalšími druhy těžké újmy na zdraví...Porucha zdraví musí mít delší trvání(...) V soudní praxi vžitou hranici asi šesti týdnů lze považovat za hranici mezi těžkou újmou na zdraví ve smyslu § 89 odst. 7 písm. ch) tr. zák. a ublížením na zdraví ve smyslu § 221 odst. 1 tr. zák. za předpokladu, že přibližně po tuto dobu trvá vážná porucha zdraví.“⁵⁷ V souvislosti s dikcí zákona je patrné, že pouhý laik by nedospěl k jasnému závěru, co je dle zákona považováno za delší dobu. Navíc za těžké ublížení na zdraví nemusí být vždy bráno pouze to, které splňuje uvedenou hranici 6 týdnů, nýbrž i zranění, jehož léčení předpokládá i kratší časový úsek. Takový následek je označen za těžké ublížení na zdraví vzhledem k modernímu lékařství a především tomu, že byt' se zprvu nemusí jevit jako těžké, jeho následky se však mnohdy mohou léčit i delší dobu než 6 týdnů.⁵⁸ Ke zraněním, která omezují obvyklý způsob života po dobu méně než 6 týdnů se ve svém rozhodnutí vyjádřil rovněž Nejvyšší soud ČR ze dne 20.2.2014, sp. zn. 6 Tdo 122/2014 „vážná porucha zdraví omezující obvyklý způsob života poškozeného trvá kratší dobu než šest týdnů, avšak současně se vyznačuje značnou délkou léčení a pracovní neschopností výrazně přesahující tuto dobu. Přitom je podstatné zjištění, že poškozená osoba byla nejméně po celou dobu podstatně omezena v obvyklém způsobu života.“⁵⁹

Jak bylo uvedeno již v začátku kapitoly druhé, k určení povahy ublížení na zdraví jsou důležité znalecké posudky. Povahou ublížení na zdraví je myšleno to, zda konkrétní případ spadá do hranice ublížení na zdraví v délce asi 6 týdnů a tím

⁵⁶ KVAPILOVÁ, H., DOGOŠI, M. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*, s. 40

⁵⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18.10.1968, sp. zn. 7 Tz 64/68, publikovaná ve Sbírce rozhodnutí č. 18/1969

⁵⁸ Zobečňující materiál Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.10.1985, sp. zn. Tpjf 24/85, publikovaném ve Sbírce rozhodnutí č. 16/1986

⁵⁹ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M., *Násilná kriminalita*. Praha: Leges.2014, ISBN:978-80-7502-069-7. s. 85

pádem je z hlediska práva hodnoceno jako těžké ublížení na zdraví. Znalecké posudky jsou ale neméně důležitou součástí trestního řízení, i v případě ublížení na zdraví trvajícím méně než 6 týdnů, jelikož i v takovém případě by se mohlo z hlediska trestního práva jednat o těžké ublížení na zdraví. Shodně totiž určil Nejvyšší soud ČSSR v rozhodnutí vedeném pod sp. zn. 7 Tz 64/68, že nejenže se znalec vyjadřuje ve znaleckém posudku k tomu, jak zranění vzniklo a čím bylo způsobeno, ale také k tomu, jaké potíže ze zranění pro poškozeného vyplývají a zejména také k tomu, jak dlouhý vliv bude mít zranění na způsob života poškozeného a na jeho pracovní schopnost, a zda léčba stále trvá a jaké zanechá následky.

Předpokládanou dobu léčení konkrétního zranění nelze posuzovat podle obecných kritérií soudního lékařství, nýbrž z individuálního hodnocení každého specifického případu. Individuálním přístupem je myšlen např. věk nebo zhoršený zdravotní stav poškozeného, ke kterým by se mělo přihlížet zejména vzhledem k tomu, že jednání pachatele může jednotlivému poškozenému způsobit odlišně závažný následek, např. u staršího člověka může napadení způsobit vzhledem k jeho pokročilému věku vážnější následky než u mladého člověka.⁶⁰

2.5 Posttraumatická stresová porucha jako následek těžkého ublížení na zdraví

Těžká újma na zdraví nemusí mít pouze fyzickou podobu, ale rovněž také podobu duševní újmy trvajícím delší dobu. Duševní poruše jako následek těžkého ublížení na zdraví se však dostupná literatura jako komentáře, učebnice a jiná literatura o trestním právu už věnuje pouze okrajově. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla se v této kapitole uvedené problematice věnovat a blíže přiblížit tuto psychickou poruchu vyvolanou trestným činem. Posttraumatickou stresovou poruchu (dále jen „PTSP“) lze hodnotit jako delší dobu trvajícím duševní poruchu, která nepříznivě ovlivňuje život poškozeného. Odborně se tedy tímto termínem označuje *„soubor různých poruch chování a prožívání včetně fyziologických reakcí (poruchy spánku, potivost, třes, nevolnost apod.), které vznikají jako důsledek extrémního stresového prožitku, přesahující běžnou lidskou*

⁶⁰ KUČHTA, J., *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné, Zvláštní část*. s. 29

zkušenost. ⁶¹ PTSP nemusí postihovat pouze přímo postižené osoby, tedy oběti trestných činů, oběti katastrof nebo vojáky, ale také osoby, které byly svědky takové extrémní situace, tedy např. svědka trestného činu nebo svědka záchranné akce.

PTSP je jako duševní porucha vedena i u Světové zdravotnické organizace, konkrétně v Mezinárodní klasifikaci nemocí a přidružených zdravotních problémů (org. International Classification of Diseases). V této klasifikaci se PTSP nachází pod bodem F43.1., která mimo jiné uvádí, že některé osoby mohou mít predispozici k vzniku PTSP v případě stresové situace nebo jejichž predispozice může způsobovat zhoršení stavu jedince. ⁶²

Vznik této kategorie duševní choroby datujeme do roku 1979 do USA, kdy byla oficiálně zařazena do klasifikačního manuálu pro statistickou evidenci psychiatrických poruch jako „Posttraumatic Stress Disorder“. Od 80. let zaznamenáváme nárůst zájmu o zkoumání vlivu traumatických událostí na poškozené, a to v rámci nauky o obětech trestných činů. Současně se ale zkoumají také vlivy na profesionální personál zasahující na místech trestných činů. Nejznámějším případem zkoumání vlivu traumatické události na oběti trestných činů je případ San Diego McDonald z roku 1984. Dne 18.7.1984 se tehdy 41 letý muž rozloučil se svou manželkou polibkem a slovy „jdu lovit lidi“, v onu chvíli manželka netušila, že mluví pravdu, ani to že byl propuštěn ze zaměstnání kvůli labilitě. Pachatel tehdy v restauraci zavraždil 21 lidí a dalších minimálně 11 zranil. Tento případ je ale znám mezi psychology a psychiatry i jako případ, kdy se ani profesionálové nevyhnou PTSP, jelikož u většiny tehdy zasahujících policistů se PTSP projevilo, a to nespavostí, nechutenstvím nebo pocity viny. ⁶³

V současnosti je PTSP považována ustálenou judikaturou za formu těžkého ublížení na zdraví dle § 122 odst. 2 písm. i) TZ. K takovému určení je samozřejmě potřebný znalecký posudek stejně jako v jiných případech těžké újmy na zdraví. Diagnostika PTSP je popsána níže v podkapitole 2.5.2. PTSP je současnou judikaturou hodnocena jako újma na zdraví, která postiženou osobu

⁶¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 3. Vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, ISBN: 978-80-7380-461-9. S. 113

⁶² Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů, dostupná z <http://www.uzis.cz>

⁶³ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*, Praha: Euronion, s.r.o., 1998, ISBN: 80-85858-70-3 s. 119-120

značně omezuje v obvyklém způsobu životu, přitom ale nelze, aby soudy hodnotily vliv PTSP podle stejných kritérií jako tělesná zranění např. mobilitu, schopnost péče sama o sebe. Narušení psychiky a následky z toho vyplývající jsou zcela jiné povahy než tělesná postižení a projevují se v jiných oblastech běžného života. Nejvyšší soud ČR uvedl v usnesení 10.11.2015, sp. zn. 4 Tdo 1296/2015: „*Je tak třeba primárně zohlednit i jiné projevy této poruchy, než v rámci posuzování míry závažnosti a míry omezení obvyklého způsobu života učinil soud druhého stupně.*“ I přesto, že PTSP judikatura uznává v mnoha případech jako těžkou újmu na zdraví, neznámá to, že tento duševní stav bude v každém případě trestným dle § 122 odst. 2 písm. i) TZ. Jak bylo řečeno diagnostika PTSP přísluší pouze znalci z odvětví psychiatrie. Psychiatr se ve svém znaleckém posudku vyjadřuje k tomu, zda jako těžká újma trvala alespoň 6 týdnů a zda se PTSP delší dobu projevovala jako těžká újma, ale také hodnotí intenzitu PTSP. Závěr, zda PTSP naplňuje znaky těžké újmy na zdraví, soudním znalcům nepřísluší. Tento závěr je právním posouzením, které může učít pouze příslušný soud. K takovému závěru může soud dospět za předpokladu, že PTSP vážně narušuje obvyklý způsob života poškozeného, např. když poškozený dochází bez problémů do zaměstnání či školy, je schopen se začlenit do společnosti.⁶⁴

2.5.1 Traumatická událost

Jak bylo řečeno výše u PTSP se jedná o prožitek přesahující běžnou lidskou zkušenost, z toho bychom mohli dovodit, že traumatickou událostí je pouze výjimečná situace, na kterou se nelze připravit. I přesto, že určité skupiny osob jsou vystavovány většímu psychickému tlaku např. lékaři, hasiči, záchranáři apod., ani jim se v důsledku nemusí PTSP vyhnout, a to z toho důvodu, že ani oni nejsou připraveni na tyto výjimečné události, jejichž následek se později projeví jako PTSP.

Výjimečnost takové události je dána dvěma kritérii: „*prvním znakem je moment ohrožení fyzické integrity nebo života a druhým znakem je překročení rámce obvyklé lidské zkušenosti.*“⁶⁵ V prvním případě se tedy jedná o náhlý

⁶⁴FASTNER, J. K rozlišení mezi trestným činem znásilnění a trestným činem sexuálního nátlaku. K hodnocení posttraumatické stresové poruchy. Trestněprávní revue. Praha: C.H. Beck. 2013.č. 9. s.221-223

⁶⁵ ČÍRTKOVÁ, L. Forenzní psychologie. s. 115

okamžik, který předpokládá ohrožení zdraví nebo života nejen poškozeného konkrétně. Druhý znak je laicky řečeno samotný dopad traumatické události na psychiku poškozeného. Druhý znak se projevuje dvěma možnostmi, a to iluzí omnipotence a iluzí důvěry. Iluze omnipotence se projevuje ztrátou schopnosti jedince věřit v ovládání vlastního života a vyústění v pocit bezmoci. Iluze důvěry nastane především u traumatických událostí např. přírodní katastrofy nebo teroristické útoky, a ústí v pocit osoby, že nelze důvěřovat ostatním lidem a jejich úmyslům nenarušit život a zdraví účastníka takové traumatické události.⁶⁶

2.5.2 Diagnostická kritéria PTSP

Projevy PTSP musí nastat v řádech několika týdnů zpravidla max. do 6 měsíců od samotné traumatické události. Často se také projevuje PTSP ztrátou paměti či konkrétních vzpomínek souvisejících s traumatickou událostí. V drtivě většině případů PTSP odezní vhodnou léčbou ovšem v několika málo případech má sama PTSP za následek trvalou změnu osobnosti jedince pod bodem F62.0 (Přetrvávající změny osobnosti po katastrofické zkušenosti) Mezinárodní statistické kvalifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů.⁶⁷

1. **Traumatická událost** – existence určité traumatické události je hlavním předpokladem, bez něhož by PTSP ani vzniknout nemohla
2. **Znovuprožívání traumatické události (tzv. flashbacks)** – znovu se objevující záblesky traumatické události nebo nočních můrách spolu s pocitem bezmoci.
3. **Vyhýbání se podnětům připomínající traumatickou událost** – poškozený se opakovaně snaží vyhýbat podnětům, které v něm evokují vzpomínky na onu traumatickou událost, nemožnost vzpomenout si na momenty traumatické události.
4. **Příznaky zvýšené aktivační hladiny** – zvýšená hyperaktivita a bdělost, lekavost, nespavost, neschopnost koncentrace.
5. **Doba přetrvávání příznaků více než jeden měsíc** – u mnoha z řad postižených odezní příznaky samovolně, ovšem překročí-li doba trvání příznaků jeden měsíc a navíc příznaky neodeznívají, nejenže nemůžeme

⁶⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. s. 116

⁶⁷ PAVLOVSKÝ, P. a kol. *SODNÍ PSYCHIATRIE A PSYCHOLOGIE*. 4. Vyd. Praha: Grada Publishing, a.s.2012. ISBN: 978-80-247-4332-5, s. 85

spoléhat na samovolné uzdravení, ale hovoříme o tzv. rozvinuté posttraumatické stresové poruše. V tuto chvíli nezbyvá poškozenému nic jiného než vyhledat odbornou pomoc. Rozvinutá PTSP může přetrvávat i několik let od traumatické události a v takové podobě má velmi velký a negativní vliv na život poškozeného, a to jak v soukromí, tak v zaměstnání.⁶⁸

3. Kvalifikovaná skutková podstata

Kvalifikovanou skutkovou podstatou je, jak bylo řečeno již v úvodu kapitoly druhé, taková skutková podstata, která oproti té základní musí splňovat další kritéria, při jejichž naplnění bude pachatel trestného činu potrestán vyšší trestní sazbou. Trestný čin těžkého ublížení na zdraví má takové kvalifikované skutkové podstaty dvě. První kvalifikovanou skutkovou podstatou je případ dle § 145 odst. 2 TZ, kdy se pachatel těžkého ublížení na zdraví dopustí např. na těhotné ženě, dítěti mladším 15 let, dvou nebo více osobách nebo na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu jeho zaměstnání. Druhý případ je trestní odpovědnost podle § 145 odst. 3 TZ, kdy pachatel těžkým ublížením na zdraví způsobí poškozenému smrt.

3.1 Těžké ublížení na zdraví na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě a na dítěti mladším 15 let

Těžké ublížení na zdraví, jehož následky dopadají na dvě nebo více osob, je jednání, které je trestné dle § 145 odst. 2 písm. a) TZ. Tohoto činu se pachatel dopustí jediným skutkem, přičemž je možné i pokračování dle § 116 TZ. Dopustí-li se pachatel tohoto trestného činu více skutky, bude se jednat o těžké ublížení na zdraví dle § 145 odst. 2 písm. g) TZ.

Na těhotné ženě se pachatel dopustí trestného činu dle § 145 odst. 2 písm. b) TZ, pakliže je spáchán v době „*od nidace do začátku porodu*“. V případě umělého oplodnění, je za počátek těhotenství matky považována doba nidace vajíčka v děloze matky. Zatímco u většiny případů těžkého ublížení na zdraví je

⁶⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*, s. 122-123

vždy vyžadován úmysl, u těžkého ublížení na zdraví vůči těhotné ženě postačí i nedbalost, neboť pachatel tohoto trestného činu ani nemusí vědět, že se jedná o těhotnou ženu.

Pokud pachatel způsobil osobě mladší 15 let těžké ublížení na zdraví, bude trestně odpovědný dle § 145 odst. 2 písm. c) TZ i v případě, že mu takovou újmu způsobil den před dosažením 15 roku věku, a to v souladu s § 139 TZ. Dopustí-li se pachatel takového jednání v den 15. narozenin, nebude se jednat o trestný čin dle písm. c). Míra zavinění se v tomto případě shoduje s mírou zavinění spáchání těžkého ublížení na zdraví na těhotné ženě, tedy i zde postačí nedbalost. Postačí tedy, aby pachatel měl a mohl vědět, že se jedná o osobu mladší 15 let, a to vzhledem k jeho fyzické vyspělosti, chování či vyjadřování.⁶⁹

3.2 Těžké ublížení na zdraví na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi

Toto jednání je trestné dle § 145 odst. 2 písm. d) TZ „*na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti.*“ K naplnění této skutkové podstaty postačí jakákoliv byt' i jen vzdálená okolnost související s výkonem jejich povolání a povinností. K těmto povinnostem jsou uvedené osoby povinny především před soudy, mezinárodním soudním orgánem nebo před policejním orgánem apod.

Svědkem je osoba, která byla předvolána k podání svědecké výpovědi nebo tuto svědeckou výpověď již poskytla a z hlediska trestního práva procesního má postavení svědka se všemi jeho právy a povinnostmi dle § 97 až 104 zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). V případě těžkého ublížení na zdraví je to ale rovněž osoba, které bylo spácháno těžké ublížení na zdraví v souvislosti s jejím budoucím podáním výpovědi. Znalec je naproti osobě svědka osobou, která je do řízení přibrána některým orgánem činným v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“) zpravidla policií nebo soudy. Je přibrán, aby pomohl v souvislosti se svými právy a povinnostmi dle § 105 až 111 trestního řádu OČTŘ objasnit skutečnosti, které vyžadují zvláštní znalosti. Tlumočnickem je rovněž osoba přibrána do řízení z důvodu své zvláštní odborné znalosti. Touto znalostí je především znalost cizího jazyka, které používá pachatel nebo svědek. Tato osoba,

⁶⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář.* s. 1470

pak OČTŘ překládá výpovědi z cizího jazyka do českého a naopak. V tomto ohledu se jedná i o osobu, která se dorozumívá znakovou řečí. Z hlediska zavinění postačí, aby pachatel znal skutkové okolnosti, a z nich si dovedl, že se jedná o svědka, znalce nebo tlumočnicka.⁷⁰

3.3 Těžké ublížení na zdraví na zdravotnickém nebo podobném pracovníkovi

Jednání trestné dle § 145 odst. 2 písm. e) „*na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.*“ Zdravotnickým pracovníkem ve smyslu tohoto ustanovení je osoba, která získala vzdělání v odborné oblasti a jako taková je způsobilá vykonávat praxi v některém odvětví zdravotnictví. Z odborného hlediska jsou zdravotní pracovníci děleni na lékaře, zubní lékaře a farmaceuty, zdravotnické pracovníky. Lékařem i v souvislosti a definicí zdravotnického pracovníka je osoba, která získala odborné znalosti v oblasti zdravotnictví studiem na Vysoké škole, Lékařské fakultě. V souvislosti se svou praxí vykonává především preventivní péči, ale rovněž zajišťuje posudkovou činnost nebo opatření proti vzniku a šíření nakažlivých, přenosných nemocí.⁷¹

K trestnému činu v tomto případě je nutné, aby k jednání došlo bezprostředně při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo v souvislosti s činností směřující k ochraně zdraví nebo života. K trestnosti takového jednání není nezbytné, aby k němu došlo v prostorách nemocnice nebo jiných zařízení, kde se zdravotnické služby běžně poskytují, ale rovněž v terénu, tedy na místech kam jsou z důvodu zvláštních případů přivolány jednotky záchranné služby. Takovými případy bývají nejčastěji dopravní nehody nebo živelné pohromy, proto se nejedná pouze o zdravotnický personál, ale v souvislosti s dikcí zákona i o hasiče, dobrovolné hasiče nebo horskou službu. Pachatelem pak nemusí být přímo osoba, které je zdravotnická služba poskytována, ale např. i její příbuzný v případech,

⁷⁰ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. s. 485-486

⁷¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. s. 1533

kdy se snaží zabránit lékařskému nebo jinému zákroku. K povinnostem lékařů a jiných zdravotních zaměstnanců mnohdy patří i pedagogická, přednášková nebo osvětová činnost. Těžké ublížení na zdraví způsobené při výkonu těchto povinností není posuzováno dle tohoto písm. e), ale „pouze“ podle odst. 1 tohoto ustanovení.

Z hlediska míry zavinění, si pachatel nemusí být vědom, že se jedná o zdravotnického pracovníka nebo pracovníka v obdobném postavení, postačí však, aby ze skutkových okolností bylo možné vyvodit, že se o takovou osobu jednat může. Vzhledem k tomu, že k samotné trestné činnosti musí dojít v souvislosti s výkonem zaměstnání poškozeného, musí při spáchání trestného činu být alespoň úmysl nepřímý.

3.4 Těžké ublížení na zdraví z důvodu rasy, národností, politické nebo náboženské příslušnosti

Dopustí-li se pachatel trestného činu „*na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání*“ bude trestně odpovědný podle § 145 odst. 2 písm. f) TZ. Tento trestný čin úzce souvisí s Listinou základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), a to konkrétně s čl. 1, čl. 15 a čl. 24, odkud prvotně ochrana svobodné volby vyznání a příslušnosti k určité národnosti rase vychází.

Hovoříme-li o rase, hovoříme o skupině lidí mající takové znaky, které je odlišují od ostatních a to už jen od pohledu, protože je to především odlišení vzhledem nebo barvou pleti. Etnická skupina, je skupina lidí, které spojuje společný původ nebo kulturní znaky jako např. tradice. Oba tyto případy společně s národností mají svoji ochranu již v LZPS, hlavě třetí. V České republice je asi nejznámější a pravděpodobně nejpočetnějším etnikem – romské etnikum. Politické přesvědčení je rovněž chráněno LZPS, v hlavě druhé, oddílu druhém. Nejedná se pouze o názorovou shodu s určitou politickou stranou, ale např. i o sdružování a zakládání politických stran.⁷²

⁷² VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. s. 459

3.5 Těžké ublížení na zdraví spáchané opětovně

Spáchá-li pachatel těžké ublížení na zdraví opětovně nebo poté, co spáchal jiný zvlášť závažný zločin spojený s úmyslným způsobením těžké újmy, bude trestně odpovědným dle § 145 odst. 2 písm. g) TZ. Jedná se zejména o případy souběhu trestných činů dle § 145 TZ, přičemž ale není nutné, aby již byl za takový trestný čin pravomocně odsouzen. Toto ale zároveň nevylučuje, aby se jednalo o případy opětovného spáchání trestného činu v době, kdy byl pachatel již v minulosti za stejný trestný čin odsouzen. Dikce zákona je koncipována tak, aby byl pachatel potrestán vyšší trestní sazbou i v případě, kdy první z trestných činů, jím spáchaných, byl pouze pokusem o dokonání trestného činu. Musí být splněny dvě zákonem vyžadované podmínky, tedy to, že se musí jednat o zvlášť závažný zločin nebo jeho pokus a zároveň jako takový musí být spojen s úmyslným způsobením těžké újmy na zdraví nebo smrti. *„V tomto ohledu nelze než konstatovat, že v takovém případě postačí jakýkoliv případ opakování téhož trestného činu tímž pachatelem, přičemž není významné, zda se jednalo jen o pokus či přípravu trestného činu.“*⁷³

3.6 Těžké ublížení na zdraví ze zavrženíhodné pohnutky

Takové jednání, které je trestné podle písm. h) tohoto odstavce. Za zvlášť zavrženíhodnou pohnutku považujeme ve smyslu tohoto zákona takovou pohnutku, které je v rozporu s morálkou a svědčí o pachatelově bezcitnosti a neúctě k životu. Takový charakter lze přisvědčit zejména zakrytí jiného trestného činu nebo usnadnění spáchat jiný trestný čin. Naproti tomu se nejedná o zavrženíhodnou pohnutku v případech, kdy je trestný čin spáchán z citových pudů člověka nebo kdy pohnutka ke spáchání činu pramení z jeho psychického stavu (sadismus). K jednání pachatele je pak vyžadován úmysl přímý.⁷⁴

3.7 Těžké ublížení s následkem smrti

Trestní sazbou od 8 do 16 let odnětí svobody, bude pachatel potrestán, dopustí-li se těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 3 TZ a takovým

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6.4.2014, sp. zn. 4 Tdo 322/2016

⁷⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář.* s. 1535-1536

jednáním způsobí smrt. Smrtí se z lékařského hlediska považuje smrt mozku, kdy již nelze obnovit životní funkce. Při znalosti vraždy dle § 140 TZ, jako úmyslného trestného činu, je patrné, že tato forma těžkého ublížení na zdraví může být spáchána pouze z nedbalosti.⁷⁵

4. Těžké ublížení na zdraví ve vztahu k jiným trestným činům proti životu a zdraví

Tato kapitola je důležitá pro pochopení odlišností těžkého ublížení na zdraví od jiných trestných činů proti životu a zdraví. Ne vždy je toto odlišení jednoznačné. Jednoznačné se může zdát po seznámení se s § 122 odst. 2 TZ, tedy pojmem těžká újma. Následně se pak pouze řídí tím, zda uvedený následek byl dle dikce zákona těžkou újmou, a to bez hlubší znalosti forem jako zmrzačení, delší újma na zdraví apod. Právě samotná právní kvalifikace těžkého ublížení na zdraví je mnohdy velmi složitá a zpočátku se může například zdát, že je věc zcela jasná a jedná se o „pouhé“ ublížení na zdraví. Z hlediska vztahu těžkého ublížení na zdraví k jiným trestným činům proti životu a zdraví, považuji za nejproblematictější rozlišení těžkého ublížení na zdraví od ublížení na zdraví.

4.1 Těžké ublížení na zdraví a ublížení na zdraví

4.1.1 Obecně k ublížení na zdraví

Ublížení na zdraví je upraveno v ustanovení § 146 ve spojení s § 122 odst. 1 TZ. V případě ustanovení § 146 se jedná o úmyslný trestný čin. Odst. 2 a 4 tohoto paragrafu se věnuje kvalifikovaným skutkovým podstatám, které jsou shodné s § 145 odst. 2 písm. b) až f) a s § 145 odst. 3. Na rozdíl od těžkého ublížení na zdraví je k tomuto trestnému činu přidána ještě jedna kvalifikovaná skutková podstata, a sice odst. 3 a případ, kdy pachatel jednáním způsobí těžkou újmu na zdraví.

Ublížením na zdraví se dle § 122 odst. 1 TZ rozumí „*takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných*

⁷⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář* .s. 1536

nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření.“ Správnost právní kvalifikace protiprávního jednání v tomto ohledu není důležitá jen pro odlišení těžkého ublížení na zdraví a ublížení na zdraví, ale rovněž pro odlišení ublížení na zdraví a jen malého ublížení, které by v dikci zákona nenaplnovalo znaky trestného činu podle TZ, ale přestupku proti občanskému soužití ve smyslu § 7 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích a zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Všechny prvky ublížení na zdraví, tak jak jsou uvedeny v zákoně, je nutno hodnotit komplexně jako jeden celek nikoli jednotlivě. Zejména je důležité posoudit poruchu zdraví a to, co jí způsobilo, který orgán byl porušen, bolestivost nebo míru intenzity bolesti apod. Rovněž platí stejné pravidlo jako u těžkého ublížení na zdraví, tedy to, že je nezbytné posuzovat každý případ jednotlivě, neboť nemůžeme určit, že jistý druh zranění bude vždy ublížením na zdraví ve smyslu tohoto ustanovení.

Ke všem těmto jednotlivým znakům ublížení na zdraví se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém Zobecnujícím materiálu ze dne 2. 7. 1965, sp. zn. Pls 5/65, publikováno ve Sb. rozh. tr. č. II/1965. Tehdy se vyjádřil NS k tomu, že veškeré poruchy zdraví nemohou být zobecňovány a považovány automaticky za ublížení na zdraví a rovněž shodný postoj zaujal k pracovní neschopnosti, která je podrobněji rozebrána níže.

Poruchou zdraví nebo jiným onemocněním rozumíme ve smyslu ustanovení § 122 odst. 1 TZ je takový zhoršený fyzický nebo duševní stav poškozeného, ke kterému došlo vlivem protiprávního jednání pachatele např. déle trvající bolesti, nespavost apod. V takovém případě tedy nestačí, aby porucha zdraví nebo jiná onemocnění byla pouze krátkodobého charakteru nebo přechodná. Rovněž zde platí, totéž jako u těžkého ublížení na zdraví tedy to, že zhoršený zdravotní stav poškozeného se posuzuje vůči jeho zdravotnímu stavu před zhoršením.⁷⁶ Další podmínkou pro kvalifikaci ublížení na zdraví je **znesnadnění obvyklého způsobu života, nikoli jen po krátkou dobu**. Zpravidla se jedná o omezení pohyblivosti nebo upoutání na lůžko, které znesnadňuje obvyklý způsob života. Úkony obvyklého způsobu života jsou brány jak z pracovního, společenského tak i kulturního hlediska. Ve svém důsledku tedy může mít uvedená porucha zdraví následek např. v pracovní neschopnosti.

⁷⁶ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. s. 405

Pracovní neschopnost je častým znakem ublížení na zdraví, nemusí se ale projevit u všech zranění, která jsou kvalifikovaná jako tento trestný čin. Rovněž jako v případě těžkého ublížení na zdraví, ani u tohoto trestného činu není rozhodné, zda se poškozený řídil doporučením o pracovní neschopnosti (srov. č. 21/84 Sb. rozh. tr.).⁷⁷

K pracovní neschopnosti jako následku ublížení na zdraví se vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 2.9.1965, sp.zn. 5 Tz 38/65, publikováno ve Sb. rozh. tr. č. 2/1966. V tomto případě NS zrušil rozhodnutí soudu I. a II. instance pro porušení zákona. Soudy tehdy rozhodly, že obžalovaný se dopustil ublížení na zdraví ve smyslu § 221 odst. 1 (podle tehdy platného zákona č. 140/1961, dnes § 146 odst. 1 TZ). Obžalovaný způsobil poškozenému po slovní rozepři ublížení na zdraví s pracovní neschopností, a to úderem do hlavy. NS nesouhlasil s rozhodnutím předchozích soudů pouze na podkladě potvrzení o pracovní neschopnosti, „*Pracovní neschopnost a její trvání, i když je důležitým kritériem při posuzování charakteru poranění, nemůže být kritériem postačujícím a rozhodujícím (...) Skutečný charakter poranění je tedy nutno zkoumat i na podkladě dalších okolností, zejména toho, jakými příznaky, bolestmi nebo obtížemi, v jaké intenzitě a po jakou dobu se poranění poškozeného projevovalo (...)*“.⁷⁸ Termín „**nikoli jen po krátkou dobu**“ je termínem nejednoznačným, neboť není nikde zcela jednoznačně stanoveno, kolik dní takové porušení zdraví musí čítat. Z hlediska soudní praxe je vžitá doba nejméně sedmi dní, po kterou musí trvat znesnadnění obvyklého způsobu života.⁷⁹ K době poruchy zdraví, která je považována za ublížení na zdraví, zaujal stanovisko i Nejvyšší soud ve svém Zobečňujícím materiálu Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.10.1985, sp.zn. Tpjf 24/85, publikovaný ve Sb. rozh. tr. č. 16/1986. Tehdy se shodně jako k těžkému ublížení na zdraví vyjádřil NS v tom smyslu, že za ublížení na zdraví, musí být považována i taková porucha zdraví, která netrvala minimální dobu 7 dnů. K takovému stanovisku by však soudy měly dospět až ve chvíli, kdy se s ohledem na ostatní kritéria bude jednat o výraznou poruchu zdraví. Takovými kritérii v tomto smyslu jsou např. povaha poruchy zdraví, příznaky, kterými se projevovala, narušený orgán, bolestivost poranění apod. Poslední z podmínek pro kvalifikaci tohoto trestného činu je potřeba **lékařského ošetření**.

⁷⁷ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M., *Násilná kriminalita*. s. 88

⁷⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2.9.1965, sp. zn. 5 Tz 38/65

⁷⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 1 až 139. Komentář*. s. 1316

Lékařské ošetření v tomto smyslu není povinností. Není tedy nezbytné, aby se poškozený podrobil ošetření, ale zpravidla postačuje, aby lékařské ošetření bylo u takových zranění obvykle potřebné. Rozhodující není ani to, zda se poškozený podrobí ošetření lékařskému nebo si zranění ošetří sám.⁸⁰ Zranění, u kterých není vyžadována potřeba lékařského ošetření, nemohou dle zákona být ublížením na zdraví, i přestože trvají déle než sedm dní. Mezi taková zranění by mohla patřit např. nevolnost, oděrky, modřiny. Jednání, která by vyvolala tato zranění, by mohla být postižena spíše dle zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích.⁸¹

V neposlední řadě nesmíme zapomenout na kvalifikované skutkové podstaty ublížení na zdraví, patří k nim - způsobení smrti a tím druhým způsobení těžkého následku. Právní kvalifikace ublížení na zdraví s následkem těžké újmy dle § 146 odst. 3 TZ může být v určitých případech problematickou vzhledem k trestnému činu těžkého ublížení na zdraví dle § 145 TZ. Pro posouzení, zda se bude jednat o ublížení na zdraví dle § 146 odst. 3 TZ nebo o těžké ublížení na zdraví dle § 145 TZ bude rozhodující určení míry zavinění. Trestný čin ublížení na zdraví je již podle dikce zákona úmyslným trestným činem, těžký následek způsobený takovým jednáním musí být vždy z hlediska zavinění pouze nedbalostní. Jednal-li pachatel s úmyslem spáchat trestný čin ublížení na zdraví, avšak nevěděl a vzhledem ke svým osobním poměrům ani vědět nemusel, že může způsobit těžkou újmu, je nutné takové jednání posoudit ve smyslu § 146 odst. 3 TZ.⁸² Stejně platí pro ublížení na zdraví s následkem smrti dle § 146 odst. 4 TZ viz rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 31.1.1998, sp.zn. 4 To 133/98, publikovaného v Sb. rozh. tr. č. 67/1988.

4.1.2 Těžké ublížení na zdraví nebo ublížení na zdraví?

Již z předchozí podkapitoly lze dovodit některé evidentní rozdíly mezi těmito trestnými činy, některé pochopíme až po přečtení komentářů a odborné literatury, a ty zbylé až ve chvíli, kdy se setkáme s konkrétním případem a snažíme se pochopit, proč se v tomto případě jedná právě o těžké ublížení na zdraví, i když nám vše zjevné napovídá, že by to tak být nemělo.

⁸⁰ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. s. 406

⁸¹ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDAM., *Násilná kriminalita*. s. 89

⁸² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. s. 1551

Mezi ty zjevné rozdíly, které jsou patrné již ze samotného zákona, patří např. to, že u těžké újmy na zdraví se musí vždy jednat o vážnou poruchu zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Kromě toho obsahuje těžká újma na zdraví i taxativní výčet všech poruch zdraví, které jsou z hlediska zákona považovány za vážnou poruchu zdraví. Je nezbytné pamatovat na to, že taková vážná porucha zdraví se musí alespoň po minimální dobu jako vážná porucha zdraví projevovat. Dalším zjevným rozdílem mezi těžkým ublížením na zdraví a ublížením na zdraví je, že zákonná definice ublížení na zdraví již obsahuje to, že se může jednat i o duševní poruchu. V případě těžkého ublížení na zdraví lze toto zjistit pouze z komentářů nebo znalostmi judikatury soudů. Domnívám se, že explicitní zakotvení duševní poruchy jako jedné z forem těžké újmy na zdraví, by u tak významného trestného činu, jakým těžké ublížení na zdraví je, nemělo chybět.

I přestože je ustálenou judikaturou dána minimální doba trvání poruchy zdraví, která určuje, zda se jedná o ublížení na zdraví nebo o těžké ublížení na zdraví, nelze toto zobecnit na veškeré případy těchto trestných činů. V předchozí části jsem odkazovala na případy, kdy i porucha zdraví kratší než 7 dnů může být posuzována jako trestný čin ublížení na zdraví a porucha zdraví kratší než 6 týdnů jako trestný čin těžkého ublížení na zdraví. V tomto ohledu musí být porucha zdraví posuzována komplexně, tedy např. jaký orgán byl porušen, jak se příznaky projevovaly, nebo jak dlouho trvá nebo bude trvat celková léčba zranění. Z tohoto pohledu nesmí být podceňovány vypracované znalecké posudky, které jsou vyžadovány v téměř všech případech a o nichž byla zmínka v podkapitole „Objektivní stránka“. Ve většině případů jsou znalecké posudky nedílným podkladem pro soudní rozhodnutí. Z mého úhlu pohledu doba trvání ublížení na zdraví ať už toho „lehkého“ nebo těžkého je významně spjata s použitou zbraní nebo intenzitou útoku, a to z toho důvodu, že je to právě zbraň nebo sama intenzita vedeného útoku, která mnohdy rozhoduje o době léčení ublížení na zdraví. Významnou roli při posuzování ublížení na zdraví představuje judikatura soudů České republiky, které považují za těžké ublížení na zdraví i takové, které nesplňuje potřebnou délku trvání vážné poruchy zdraví v délce asi 6 týdnů.⁸³ V takovém případě by mohlo být za těžké ublížení na zdraví považováno i zranění spočívající ve zlomenině končetiny, která by se zhojila, za kratší dobu než 6 týdnů. Vzhledem k tomu, že v některých případech tedy není potřeba naplnit znak

⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.2.2014, sp. zn. 6 Tdo 122/2014

délky trvání asi 6 týdnů pro kvalifikaci trestného činu jako těžké ublížení na zdraví, dospěly české soudy ustálenou judikaturou k závěru: aby trestný čin byl kvalifikován jako těžké ublížení na zdraví ve stadiu pokusu, nemusí u poškozeného fakticky ani těžká újma na zdraví nastat. Jde tedy o případy, kdy pachatel na poškozeného zaútočil a ať už mu jakýmkoli způsobem ublížil, vychází soudy z premisy, že skutečná těžká újma na zdraví nenastala pouze shodou okolností, které nezáležely na vůli pachatele. V těchto případech jsou to právě zmiňované znalecké posudky, které zde hrají velmi zásadní roli. Jejich zásadní role spočívá ve zhodnocení případu v takové míře, aby uvedly, jaké reálné nebezpečí těžké újmy na zdraví hrozilo poškozenému. Ač by se každému z nás zpočátku zdálo, že by takové jednání mělo být právně kvalifikováno jako dokonaný trestný čin ublížení na zdraví podle § 146 TZ, bude kvalifikován jako trestný čin těžkého ublížení na zdraví dle § 145 TZ ve stádiu pokusu dle § 21 TZ.

V tomto směru se vyjádřil Nejvyšší soud ČR v usnesení ze dne 17.9.2014, sp. zn. 8 Tdo 1073/2014 *„Z uvedených zásad je zřejmá nesprávnost názoru dovolatele, že se v tomto projednávaném případě nemůže jednat o pokus těžkého ublížení na zdraví (§ 21 odst. 1, k 145 odst. 1 tr. zákoníku), protože těžká újma poškozenému nevznikla, a proto neexistuje následek, k němuž se musí vztahovat jeho úmysl. Mylným je tento názor proto, že pro posouzení subjektivní stránky pachatele z hlediska jeho zavinění (§ 15, 16 tr. zákoníku) není u pokusu trestného činu těžkého ublížení na zdraví rozhodná skutečnost, že u poškozeného nenastala těžká újma na zdraví v podobě poruchy zdraví předpokládané v ustanovení § 122 odst. 2 tr. zákoníku, ale určující je především povaha a způsob jednání, kterým na poškozeného útočil, event. další okolnosti, za nichž k útoku došlo.“* Tehdy soud rozhodoval o dovolání obžalovaného, který byl soudy shledán vinných z těžkého ublížení na zdraví ve stádiu pokusu. Obžalovaný se tohoto trestného činu dopustil tím, že napadl fyzicky poškozeného a třikrát jej udeřil pěstí do obličeje. Když poškozený upadl na zem, obžalovaný ho několikrát kopl do obličeje a tím mu způsobil tržné rány v obličeji, zhmoždění levé očníce a oka a zhmoždění žebra s dobou léčení od 2.8.2011 do 31.8.2011. Fakticky tedy nedošlo k žádné těžké újmě na zdraví. Rozhodnutí soudu se v souladu se znaleckým posudkem zakládala na tom, že k těžším zraněním nedošlo jen vlivem příznivých okolností. Ve skutečnosti v souvislosti se zraněním hlavy a především oka hrozilo poškozenému podstatné snížení vidění poškozeným okem nebo dokonce jednostranná slepota

tohoto oka, čímž by došlo k těžké újmě na zdraví dle § 122 odst. 2 d) nebo e) TZ. Vzhledem k tomu, že nebyla poškozenému spáchána žádná těžká újma na zdraví, domníval se obžalovaný, že soudy I. a II. instance rozhodly nesprávně, když trestný čin považovaly za dokonáný trestný čin ublížení na zdraví dle § 146 TZ.⁸⁴

Obdobný případ řešil i Okresní soud Plzeň-město pod sp. zn. 6 T 66/2015. Odsouzený, v té době ve výkonu trestu ve věznici Plzeň-Bory, v době výuky strojírenských prací okřikl poškozeného, rovněž ve výkonu trestu, aby nevyrušoval. Když ten neuposlechl, odsouzený uchopil porcelánový hrnek, kterým udeřil poškozeného zezadu do hlavy do oblasti čela a pravého oka. Poškozený upadl na zem, načež mu začala z řezných ran téct krev. Obžalovanýk němu však přistoupil a ještě dvakrát ho udeřil pěstí do obličeje. Poškozený utrpěl svou povahou pouze lehká zranění, jako řezná rána na čele, tržná rána pod pravým očním víčkem nebo roztržení zevního koutku, současně tyto jizvy budou jediným trvalým následkem, ne však charakteru těžké újmy, což uvedl i znalec. Současně však znalec uvedl, že v podobných případech hrozí poškozenému velmi často i zranění těžká jako např. hluboké rány následně hyzdící zjev poškozeného, zásah oka střepem a tedy následné poranění důležitého orgánu nebo až jednostranná ztráta zraku. Právě toto hrozící nebezpečí těžké újmy na zdraví, které nenastalo pouze shodou okolností, bylo důvodem pro odsouzení obžalovaného za těžké ublížení na zdraví dle § 145 TZ ve stadiu pokusu dle § 21 TZ.⁸⁵

Další důležitou okolností při posuzování, zda se jedná o ublížení na zdraví nebo těžké ublížení na zdraví, v době která nenaplnuje dobu asi 6 týdnů nebo dokonce dobu asi 7 dnů vyžadovanou ustálenou judikaturou, je použitá zbraň a část těla, na kterou je veden útok. Jak už bylo zmíněno v průběhu předchozí kapitoly, je každé ublížení na zdraví nutné hodnotit komplexně. Tedy, i když se jeví z počátku jako lehké ublížení na zdraví, znaleckými posudky může dojít soud k opačnému názoru.

V předchozích odstavcích se jednalo především o útoky beze zbraně, tedy údery pěstí nebo úder hrnkem a následné údery pěstí, které byly uznány za těžké ublížení na zdraví v důsledku nebezpečí, které z těchto útoků poškozenému

⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.9.2014, sp. zn. 8 Tdo 1073/2014

⁸⁵ Spis Okresního státního zastupitelství Plzeň-město, sp. zn. 12 Tz 366/2015

hrozilo. Jednalo se však o útoky, při kterých se pachatel nedomníval, že by následek mohl být nějak vážný, vždyť šlo o „pouhou“ ránu pěstí. Soudy se ale často potýkají s útoky na zdraví člověka, které jsou vedeny smrtící zbraní. Je tedy nutné předpokládat, že útočník si byl vědom a byl srozuměn s tím, že může poškozenému způsobit závažná zranění, ale předpokládal, že se tak nestane. Úder smrtící zbraní je nutné také vykládat ve spojitosti s částí těla, na kterou byl směřován útok.

Shora uvedeným se zabýval i Nejvyšší soud, když řešil dovolání obžalovaného v případě, kdy v podnapilém stavu po slovní rozepři vytáhl nůž na poškozeného a vedl útok směrem k břichu poškozeného. Poškozenému, v důsledku jeho rychlé reakce, způsobil pouze povrchovou ránu v oblasti břicha a roztržení mikiny. Soudy rozhodly, že šlo o úmyslný pokus spáchání těžkého ublížení na zdraví. Obžalovaný si totiž i ve stavu své podnapilosti musel být vědom, že takovým jednáním, směrem útoku a intenzitou může poškozenému způsobit značné život ohrožující zranění. V tomto případě shodně se shora uvedeným Nejvyšší soud konstatoval, že jednání obžalovaného bezprostředně směřovalo ke způsobení těžké újmy na zdraví poškozeného, a toho si musel být obžalovaný vědom vzhledem k jeho výpadu s nožem v ruce proti tělu poškozeného, použité zbraně, intenzitě útoku a místě kam útok směřoval. *„K těžké újmě na zdraví nedošlo jen shodou okolností nezávislých na vůli obviněného (poškozený v návaznosti na varování třetí osoby v tom smyslu, že obviněný má v ruce nůž, stačil před útokem obviněného uskočit dozadu, čímž zabránil bodnutí nože do břicha a utrpěl pouze povrchní poranění).“* Rovněž i znalec konstatoval, že byť poškozenému nebyla způsobena žádná faktická těžká újma na zdraví, hrozba takové těžké újmy při útoku se smrtící zbraní je reálná, a to zejména při útoku na oblast krajiny břišní.⁸⁶

S obdobným případem se setkal i Okresní soud Plzeň - město. Jedná se o případu plzeňských revizorů, kdy po kontrole pasažérů v městském dopravním prostředku vyvedli tři revizoři černého pasažéra z vozu. Ve chvíli, kdy s ním revizoři konzultovali jeho jízdu na černo, vytáhl obžalovaný ze své tašky kuchyňský nůž o délce čepele 20 cm. Tímto nožem vedl rázný výpad proti obličejí poškozeného revizora. Ten stihl instinktivně zaklonit hlavu vzad, čímž se vyhnul těžšímu následku a byla mu způsobena „pouze“ řezná rána. Opět se tedy jednalo o

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.4.2013, sp. zn. 6 Tdo 392/2013

jednání, které by laik a pravděpodobně mnoho obhájců (z důvodu délky léčby nikoli 6 týdnů) hodnotilo jako dokonaný trestný čin ublížení na zdraví, ovšem reálná hrozba při útoku bodnou zbraní je velmi vysoká. V tomto případě bylo riziko hrozby těžkých zranění vyšší, vzhledem k tomu, že v obličejové části a krku vede mnoho velmi důležitých žil a tepen, v tomto případě zejména spánková tepna. Ta na rozdíl od některých jiných žil a tepen probíhá poměrně povrchově, čímž by bylo riziko jejího přetnutí, v případě ne tak rychlé reakce poškozeného, velmi výrazné. Spánková tepna je pro život člověka velmi důležitá a její přetnutí by znamenalo velkou a rychlou ztrátu krve. Tímto svým jednáním se obžalovaný dopustil dle názoru soudů těžkého ublížení na zdraví a nikoli „jen“ ublížení na zdraví, jak by se mohlo z počátku jevit.⁸⁷

Pro zhodnocení trestného činu jako těžkého ublížení na zdraví ve stadiu pokusu není jedinou rozhodující skutečností pouze to, zda poškozenému reálně hrozila vážná újma na zdraví, ale i subjektivní vztah pachatele k takovému následku jeho jednání. Rozhodujícím kritériem pro takové posouzení je totiž to, zda ublížení na zdraví, které fakticky není těžkou újmou na zdraví, bylo způsobeno pachatelem úmyslně, a zda ten měl v úmyslu způsobit takový závažný následek či nikoli. Závěr ohledně formy zavinění, tedy úmyslu spáchat těžké ublížení na zdraví, musí být dovozen i z okolností objektivní povahy např. okolností, za kterých se trestný čin stal nebo jakým předmětem bylo útočeno. Podstatné, ve vztahu k pokusu těžkého ublížení na zdraví, je zejména povaha a způsob jednání, kterým pachatel na poškozeného útočil. Teprve na základě všech těchto okolností, může být pachatelovo jednání posouzeno jako úmyslné ve vztahu k těžké újmě na zdraví. Z hlediska takové újmy postačí úmysl eventuální (shodně rovněž již zmíněné rozhodnutí č. 16/1964 Sb. rozh. tr.). K tomuto závěru dospěl NS v případě napadení majitele motorového vozidla. Obžalovaný byl při pokusu vloupání do automobilu poškozeného tímto vyrušen. Ve snaze zabránit obžalovanému vyloupit vůz, pokusil se jej poškozený zadržet. Došlo k potyčce, kdy obžalovaný poškozeného fyzicky napadl, kopal jej do hlavy, obličej a celého těla. Následně na místo přiběhla další osoba a chtěla poškozenému pomoci. V tom se u poškozeného objevila spoluobžalovaná, která použila plynovou zbraň, v důsledku čehož byl poškozený částečně oslepen. Poškozený tímto jednáním utrpěl zranění omezující ho v obvyklém způsobu života po dobu nejméně 7 dnů.

⁸⁷ Rozsudek Okresního soudu Plzeň-město sp. zn. 5 T 124/2016, ve spojení s Rozsudkem Krajského soudu v Plzni sp. zn. 50 To 67/2017

Obžalovaný byl odsouzen obecnými soudy pro pokus těžkého ublížení na zdraví. V tomto případě soudy zhodnotily jednání obžalovaného pouze na podkladě možnosti vzniku těžké újmy na zdraví. S takovým rozhodnutím podle shora uvedeného nelze souhlasit, neboť možnou těžkou újmu na zdraví je třeba hodnotit komplexně a patřičně zjistit úmysl pachatele způsobit těžkou újmu. Soudy vycházely pouze ze směru úderů obžalovaného a z útoku na důležité části těla, avšak vůbec nezvážily celkový průběh trestného činu. Proto byla rozhodnutí obecných soudů z důvodu nedostatečného skutkového zjištění zrušena a věc vrácena k novému projednání.⁸⁸

4.1.3 Zhodnocení

Odlišení, zda se v konkrétním případě jedná o těžké ublížení na zdraví nebo pokus nebo jen ublížení na zdraví bylo pro mne obtížné. Vše totiž závisí na míře zavinění, tedy vztahu pachatele k následku, který trestným činem nastal nebo nastat mohl. OČTŘ tedy musí prokázat, že pachatel svým jednáním chtěl způsobit závažnější následek.

Z ustálení judikatury soudů ČR vyplývá, že pro právní kvalifikaci trestného činu jako těžkého ublížení na zdraví ve stádiu pokusu postačí i jen skutečnost, že poškozenému fakticky hrozila vážná újma na zdraví, která by poškozeného omezovala v běžném způsobu života asi 6 týdnů. Problémem ale je, že samotná skutečnost hrozby závažné újmy na zdraví není dostačující pro zhodnocení trestného činu jako pokusu těžkého ublížení na zdraví. Vztah k závažnějšímu následku musí být prokázán buď úmyslem přímým, nebo nepřímým, který je samozřejmě asi častější variantou.

Z hlediska prokázání nepřímého úmyslu spáchat těžší následek je důležité zhodnocení všech okolností spáchání trestného činu. Tomuto se prvotně věnoval již Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 20.4.1963, sp. zn. 10 Tz 21/63. Ve chvíli, kdy se pachatel nedozná ke svému zamýšlenému jednání respektive k tomu, jaký následek chtěl způsobit, je nutné, aby soudy hodnotily pachatelovo jednání z intenzity útoku, ze způsobu jeho provedení, z místa na těle poškozeného, kam útok směřoval, z pohnutky činu a též z okolností, za kterých k útoku došlo, a jaké nebezpečí pro poškozeného reálně hrozilo.⁸⁹

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.12.2014, sp. zn. 8 Tdo 1417/2014

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.11.2016, sp. zn. 8 Tdo 1187/2016

4.2 Těžké ublížení na zdraví a vražda

4.2.1 Obecně k trestnému činu vraždy

Stejně jako u odlišení těžkého a „lehkého“ ublížení na zdraví, i v tomto případě nejdříve uvedu, jaké jednání je považováno dle zákona za vraždu a jaké podmínky musí být naplněny. Trestný čin vraždy je upraven ustanovením § 140 TZ „*kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset let až osmnáct let.*“ Takto zní základní skutková podstata trestného činu vraždy. S obecnou znalostí skutkových podstat tak, jak byly popsány v kapitole druhé, dovodíme, kdo je pachatelem, a jaká je objektivní i subjektivní stránka. Subjektivní stránkou vraždy je úmyslné jednání pachatele usmrtit jinou osobu. Úmyslné jednání pachatele musí být směřováno s cílem usmrtit jinou osobu. Nelze tedy pachatele obvinít z trestného činu vraždy v případě, kdy pachatel sice jednal úmyslně, ovšem nikoli s cílem usmrtit poškozeného, ale „pouze“ mu způsobit ublížení na zdraví. To, že v takovém případě nastane smrt nelze hodnotit jako vraždu.⁹⁰

Rovněž nelze usuzovat na úmysl spáchat trestný čin vraždy u každého jednání spáchaného smrtící zbraní např. nožem. Aby soudy nebo jiné OČTŘ prokázali pachatelům úmysl, byť nepřímý spáchat trestný čin vraždy, musí stejně jako u ublížení na zdraví hodnotit okolnosti spáchání, např. motiv, kterým byl čin veden, intenzita útoku, co útoku předcházelo, užitá zbraň nebo část těla, na kterou byl útok směřován.⁹¹ Se subjektivní stránkou trestného činu vraždy bývá často spojován pojem „lhostejnost“ jako srovnání s následkem trestného činu. Soudy dospěly k závěru, že o lhostejnost se jedná v případě, kdy pachatel ve výpovědi uvede, že poškozeného po útoku zanechal na místě a dál se již o jeho zdravotní stav nezajímal. Toto jednání lze pak hodnotit jako úmysl nepřímý. S tímto závěrem soudy obecně souhlasí v případech, kdy lhostejnost pachatele k tomu, zda následek nastane nebo nenastane, je svou měrou stejná. Při hodnocení lhostejnosti se soudy zabývají i způsobem útoku. Pokud je totiž ze způsobu útoku

⁹⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář.* s. 1462-1463

⁹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10.7.1935, sp. zn. Zm IV 258/35

jasné, že pachatel způsobil svým jednáním smrt a musel si toho být vědom, není důležité tvrzení pachatele a jeho jednání je hodnoceno jako úmysl přímý.⁹²

Vražda má dvě kvalifikované skutkové podstaty, jsou to § 140 odst. 2 a odst. 3 TZ. Ustanovení odst. 2 pracuje s pojmy „s rozmyslem a po předchozím uvážení.“ Tyto znaky bývají literaturou shodně označovány jako tzv. premeditace nebo reflexy. Vztahují se tedy k rozhodovací fázi pachatele, kdy jeho jednání je spíše jednáním rozumovým a nikoli emocionálním (jak je tomu např. u odst. 1, kdy vražda může být spontánním jednáním). Vzhledem k tomu, že se jedná o jednání rozumové a nikoli v afektu, musí pachatel vědět, že svým jednáním může způsobit smrt jiného a být s tím srozuměn. **Rozmyslem** je míněno jednání pachatele, kdy měl možnost zhodnotit situaci alespoň v krátkém časovém úseku a např. měl možnost zvolit si vhodnou zbraň a zvážil důsledky svého jednání. Právě proto, že se jedná o promyšlení v kratším časovém horizontu, pachatel se zaměřuje především na zásadní okolnosti spáchání trestného činu. Oproti tomu spáchání vraždy **po předchozím uvážení** vyžaduje delší časový úsek a celkový plán samotného spáchání trestného činu. Plánem není myšleno detailní promyšlení, ale promyšlení na takové úrovni, aby pachatel zvážil okolnosti provedení trestného činu, použití zbraně, místo spáchání a celkové vhodné provedení tak, aby se dalo předpokládat, že nebude možnost zabránění spáchání trestného činu.⁹³

Kvalifikovaná skutková podstata dle § 140 odst. 3 TZ v mnoha bodech odpovídá kvalifikované skutkové podstatě ublížení na zdraví dle § 146 TZ, proto rozeberu pouze body, které jsou odlišné. Písm. d) upravuje **spáchání vraždy na úřední osobě při výkonu její pravomoci nebo pro její výkon**. Toto je nutné vykládat ve spojení s § 127 TZ, kde zákon stanoví, kdo je za takovou úřední osobu považován. Takový trestný čin musí být spáchán pouze při výkonu pravomoci, tedy např. v případě policejního zásahu a je pak kvalifikován jako vražda příp. pokus o vraždu nikoli jako trestný čin násilí proti úřední osobě dle § 325 TZ. Shodně jako je tomu např. u ublížení na zdraví na znalci nebo tlumočnickovi, ani v tomto případě si pachatel nemusí být vědom, že se jedná o úřední osobu a postačí skutečnost, že ze skutkových okolností toto vyvozuje.

⁹² Zobecnující materiál Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16.6.1976, sp. zn. Tpjf 30/76

⁹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. s. 550

Druhou možností je spáchání tohoto trestného činu pro výkon pravomoci, v takovém případě se vždy jedná o úmysl přímý.⁹⁴

„*Zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem*“ tak zní písm. i) odst. 3 tohoto ustanovení. Extrémně vysoká brutalita – to je hlavní znak, který charakterizuje tento druh spáchání trestného činu. Míru brutality je potřeba hodnotit s ohledem na to, že již samotný trestný čin vraždy je ze své podstaty činem surovým a brutálním. Jedná se pouze o způsob, jakým je osoba usmrcena. Není tudíž rozhodné, zda bylo s obětí zvlášť surovým způsobem nakládáno až po smrti. Zvlášť surový způsob je samotná forma jednání, které pachatel ke spáchání trestného činu užil. K tomuto způsobu spáchání trestného činu vraždy se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 18.11.1991, sp. zn. 7 To 62/91 „*Spáchání trestného činu vraždy zvlášť surovým způsobem se rozumí vražedný útok s extrémně vysokou mírou brutality, která se podstatně vymyká z rámce běžného u většiny trestných činů tohoto druhu. Není však nezbytné, aby tento útok zároveň vyvolával zvýšenou trýzeň poškozeného.*“ Trýznivý způsob je důsledek, který pro poškozeného takový trestný čin měl, ať už fyzický nebo psychický, který nepříznivě ovlivňuje celou osobnost poškozeného, např. pozvolné dušení. Podobně jako mučivé útrapy těžkého ublížení na zdraví, znamená trýznivý způsob pro poškozeného bolest na hranici snesitelnosti, přičemž není rozhodné, zda jí byl poškozený vystaven po krátkou nebo delší dobu.⁹⁵ Zmíněné pozvolné udušení bylo předmětem rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.1994, sp. zn. 7 To 59/94, kdy soud rozhodl, že se jedná o trýznivý způsob. Šlo o případ, kdy dva obžalovaní, mezi nimi i mladistvý, vnikli do bytu poškozené, kde jí jeden držel v posteli, zatímco druhý hledal cennosti. Když žádné cennosti nenašli, svázali poškozenou za nohy i ruce, obličej jí ovázali látkou a celou přikryli peřinou. Poškozená se tak několik desítek minut dusila. Toto jednání tedy dle názoru soudu naplnilo znak trýznivého způsobu spáchání trestného činu vraždy.

Posledním případem formy kvalifikované skutkové podstaty, na kterou se v krátkosti zaměřím je odst. 3 písm. j) „*v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.*“ Získání majetkového prospěchu pro sebe nebo jiného je v tomto případě pouze faktor podmiňující vyšší trestní sazbu. Fakticky

⁹⁴ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. s. 456

⁹⁵ KUČHTA, J. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: zvláštní část*. s. 10

tedy nezáleží na tom, zda pachatel skutečně obdržel majetkový prospěch, záleží pouze na tom, že se jednání dopustil s úmyslem získat takový prospěch. Zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin - takového jednání se dopustí pachatel např. usmrcením svědka nebo usmrcením jiné osoby tak, aby si zjednodušil a připravil podmínky pro spáchání jiného trestného činu. Zakrytím trestného činu může být i takové jednání, kdy se pachatel dopustí vraždy na spolupachateli trestného činu. Zavrženíhodná pohnutka je shodně s dikcí ustanovení § 145 odst. 2 písm. h) TZ taková pohnutka, která je v rozporu s morálkou a svědčí o značné bezcitnosti pachatele a stejně jako v případě těžkého ublížení na zdraví, za ní nelze považovat tu, která pouze spočívá v psychické poruše pachatele. Nemusí se jednat o zvlášť zavrženíhodnou pohnutku, tak jak je to vyžadováno u výjimečného trestu doživotí.⁹⁶ Zvlášť zavrženíhodná pohnutka může být spatřována rovněž v usmrcení svědka trestného činu, pakliže v takovém usmrcení nelze shledat znaky jiného trestného činu. Takový čin byl spáchán proto, že pachatel považoval odhalení svědka za nepříznivé a představuje pro společnost vyšší stupeň nebezpečnosti.⁹⁷

4.2.2 Těžké ublížení na zdraví nebo vražda?

Pokud jde o tyto dva trestné činy, uvádějí komentáře a jiná odborná literatura, že se liší pouze formou zavinění. Uvádí se, že jediný zásadní rozdíl mezi tím, zda jde v konkrétním případě o pokus trestného činu vraždy nebo o dokonáný trestný čin těžkého ublížení na zdraví je pouze v subjektivní stránce, tedy v úmyslu pachatele spáchat svým jednáním určitý následek (v našem případě vraždu nebo „jen“ těžké ublížení na zdraví). Jak ale přesně určit takový úmysl? To už odborná literatura a komentáře podrobně nerozebírají. Dle mého názoru je to chyba, protože takové posouzení není snadnou věcí a přitom je klíčové, neboť rozdíl trestní sankce je citelný, když u vraždy hrozí pachateli 10 až 18 let, v případě kvalifikovaných skutkových podstat až výjimečný trest, a v případě těžkého ublížení na zdraví 3 až 10 let.

Pravděpodobný předpoklad pro kvalifikaci pokusu o vraždu bude, že si pachatel musel být vědom, že útočí na části těla, kde se nachází životně důležité orgány. Ani tento předpoklad pro mě není dostačující, protože i v takových

⁹⁶ KUCHTA, J. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: zvláštní část*. s. 11

⁹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6.8.2003, sp. zn. 8 To 90/03

případech může soud shledat, že se pachatel dopustil těžkého ublížení na zdraví, mohlo by to být např. formou zmrzačení apod.

Zajímavé z pohledu rozhodování, zda se jedná o pokus vraždy či nikoli, je Usnesení Ústavního soudu I. ÚS 1038/17. Tehdy se k Ústavnímu soudu (dále jen „ÚS“) dostala stížnost obžalovaného, kterého všechny předchozí soudní instance odsoudily za pokus vraždy za to, že napadl přítele ženy, kterou sledoval. Pod pohrůzkou a po 15 vteřinovém škrcení poškozený souhlasil, že se s ženou rozejde. Stížnost byla směřována na nesprávnou právní kvalifikaci, kdy obžalovaný zásadně nesouhlasil s tím, že by měl v úmyslu poškozeného usmrtit. Soudy své rozhodnutí založily zejména na možnosti tzv. reflektorické smrti - reflexní zástava oběhu způsobená mechanickou traumatizací nervového tělíska humus karoticum. Jinými slovy jde o druh zástavy srdce, ke kterému dojde i při jen krátkém škrcení. S touto argumentací nemohl ÚS souhlasit, neboť při úmyslu uškrtit jiného předpokládá pachatel, že jeho smrt nadejde samotným uškrcením, takto odborné znalosti však nelze od laika požadovat, když ani samotné soudy v tomto případě neměly přesné znalosti o tom, co reflektorická smrt znamená. ÚS se ve svém usnesení dlouze zabýval výkladem termínu „pokus vraždy“ a to zejména ve světle stávající judikatury NS, kterou dle ÚS obecné soudy ignorovaly. Mimo jiné rovněž Usnesení NS 3 Tdo 406/2016, kde soud judikoval, že skutečnost, že pachatel měl v úmyslu způsobit jinému smrt nelze dovodit pouze ze zjištění, že spáchal něco, co takový následek mohlo mít.⁹⁸ Dále citoval ÚS mnoho dalších judikátů NS, vztahující se například k útoku na oblast krku nožem, kdy ani tak NS nedovodil, že každý útok nožem může být považován za pokus o vraždu. Z hlediska rdoušení má asi největší význam odkaz na usnesení NS 4 Tz 5/2003, kde NS došel k závěru, že z hlediska zavinění je nejdůležitější to, s jakou intenzitou obviněný rdousil, přičemž v tomto konkrétním případě rdousil pachatel dle znalce nejmírnější intenzitou z hlediska odborné škály. Ústavní soud tedy zrušil rozhodnutí obecných soudů s tím, že *„Pokus vraždy lze tedy shledat pouze v případě, kdy pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit smrt poškozeného, a pro případ, že je způsobí, s tím byl srozuměn, přičemž konkrétní provedení tohoto jednání musí mít jednoznačnou souvislost s možností úmrtí, která je běžně rozpoznatelná pro pachatele a která je relativně pravděpodobná.“*⁹⁹

⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.3.2016, sp. zn. 3 Tdo 406/2016

⁹⁹ Usnesení Ústavního soudu České republiky, sp. zn. I. ÚS 1038/17, ze dne 21.9.2017

K odsouzení pro trestný čin vraždy ve stádiu pokusu není podle judikatury soudů rozhodně dostačující pouze to, že pachatel útočil smrtící zbraní na důležité části těla, jako jsou krk nebo hrudník. Opírají-li se soudy ve svém rozhodnutí pouze o tento fakt, a o míru intenzity útoku nebo o směr vedení útoku, nejsou takové závěry pro zhodnocení, že se jednalo o pokus vraždy dostačující. K takovému závěru došel i Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí sp.zn. 9 Tz 34/99, kdy ještě dodal, že samy tyto skutečnosti nemohou dostatečně odůvodnit úmysl pachatele usmrtit poškozeného, když by za těchto předpokladů mohl mít pachatel v úmyslu způsobit „pouze“ ublížení na zdraví. K takovému závěru dospěl ÚS v Usnesení II. ÚS 460/04 ze dne 27.9.2005, ve kterém zrušil rozhodnutí obecných soudů, které dospěly k závěru, že se obžalovaná dopustila trestného činu pokusu o vraždu. Obžalovaná před nočním klubem napadla poškozeného vyhazovacím nožem a způsobila mu řeznou ránu vpředu a vpravo na krku, bodnou ránu v levé srdeční krajině a bodnou ránu v oblasti pupku, kdy poškozený musel být okamžitě převezen do nemocnice a operován. Rozhodnutí obecných soudů, že se jednalo o pokus o vraždu, se zakládalo pouze na použití zbraně, intenzitě útoku a směru jejich vedení. Tato jejich rozhodnutí jsou však dle rozhodnutí ÚS v rozporu s dosavadní judikaturou NS např. se shora citovaným usnesením.¹⁰⁰

NS se ve velké míře zabývá hodnocením toho, zda se v konkrétním případě jedná o trestný čin pokusu o vraždu nebo dokonáný trestný čin těžkého ublížení na zdraví. Z tohoto důvodu je rovněž zajímavé Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.8.2012, sp. zn. 5 Tdo 806/2012, ve kterém se NS zabýval i již zmiňovanou lhostejností k následku trestného činu. Obžalovaný byl obecnými soudy odsouzen za pokus o vraždu, když na svého kolegu, státního příslušníka Ukrajiny, vytáhl lovecký nůž. Tímto nožem ho nejprve ohrožoval v oblasti krku, čemuž se podařilo poškozenému vyhnout. Následně se obžalovaný znovu rozpráhl a zasadil poškozenému bodnou ránu do hrudníku, která vedla až do pravého podpaží, kde poranila větve pravé podklíčkové tepny a podpažní žíly. Utrpěl tedy těžká poranění, kterým by bez včasného lékařského ošetření podlehl, jelikož mu hrozila rychlá smrt vykrvácením. Obžalovaný ve svém dovolání uvedl, že z jeho jednání nelze usuzovat, že chtěl poškozeného usmrtit, když ránu nevedl ani dostatečnou intenzitou, a kdyby ho chtěl skutečně usmrtit, nenechal by ho odejít a vyhledat pomoc. Nelze jeho úmysl shledávat ani ve skutečnosti, že zasadil ránu do

¹⁰⁰ Usnesení Ústavního soudu České republiky, sp. zn. II. ÚS 460/04 ze dne 27.9.2005

oblasti životně důležitých orgánů, z čehož měl usoudit, že může způsobit smrt. NS se poměrně rozsáhle zabýval samotným zločinem vraždy. Nejprve dovodil pachatelův úmysl usmrtit poškozeného z toho, že již ze svého vozu vystupoval s nožem v ruce a na poškozeného volal, aby si vzal svůj nůž. Již od začátku tedy dával poškozenému najevo, že k útoku na něj bude používat poměrně velký nůž. Navíc šlo o opakující se útoky. V neposlední řadě se dlouze NS věnoval pachatelovu úmyslu ve světle stávající judikatury. Opět se zde vyjadřoval k lhostejnosti s následkem trestného činu, tak jak ji ve svých rozsudcích dříve judikoval tedy *„jestliže tvrzená lhostejnost pachatele k tomu, zda následek nastane či nenastane, vyjadřuje jeho kladné stanovisko k oběma možnostem, pak lze dovodit jeho srozumění s takovým následkem, neboť pak je třeba dovodit smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, jedná se tedy o úmysl nepřímý. S ohledem na způsob provedení útoku, jeho intenzitu, charakter zbraně, místo na těle poškozeného, kdo kterého byl útok veden, jakož i zjištění, že pachatel nemohl počítat s žádnou konkrétní okolností, která by mohla smrtelnému následku zabránit, je dostatečně odůvodněno srozumění pachatele s usmrcením poškozeného.“*

K úmyslu obžalovaného usmrtit poškozeného svědčil i znalecký posudek z oboru lékařství. Znalec hodnotil poranění poškozeného jako těžká, navíc obžalovaný útoky vedl na oblasti těla s důležitými orgány, kdy každá obrana poškozeného pouze obžalovaného vyprovokovala k dalšímu útoku. Argumentace obžalovaného, že kdyby chtěl dokončit trestný čin vraždy, nenechal by poškozeného odejít a přivolat pomoc, neobstojí zejména i z důvodu jeho výpovědi. Právě tím, že sám obžalovaný řekl, že ho nechal odejít, prokázal svou lhostejnost ke zraněním poškozeného v podobě masivního krvácení, ale kdyby ho nechtěl usmrtit, pokusil by se pomoc přivolat sám. V těchto případech je zásadní dokázat, zda obviněný chtěl svým jednáním způsobit pouze závažnou újmu na zdraví nebo jeho jednání směřovalo k usmrcení jiného. V tomto případě, jak dle názoru obecných soudů, tak dle názoru NS, jednání obžalovaného jednoznačně mělo za cíl usmrtit poškozeného, čehož si byl obžalovaný náležitě vědom. Ve prospěch hodnocení trestného činu pokusu o vraždu svědčí i nepřímý úmysl

obžalovaného, který má podklad v samotné zbrani, tedy masivním noži. S tímto hodnocením bylo dovolání obžalovaného zamítnuto.¹⁰¹

Ke srozumění pachatele s možným následkem, který může poškozenému způsobit se vyjadřoval Nejvyšší soud v usnesení ze dne 26.8.2014, sp. zn. 4 Tdo 1010/2014. I přesto, že se tento případ týkal ublížení na zdraví s následkem těžkého ublížení na zdraví dle § 146 odst. 3 TZ, domnívám se, že je jeho myšlenka ohledně srozumění se způsobeným následkem vcelku dobře použitelná na pokus o vraždu. V uvedeném případě se jednalo o slovní rozepři na schodech, po které následně obžalovaný poškozeného strčil do zad, a ten přepadl přes zábradlí z výšky 5 metrů a utrpěl tříštivou zlomeninu stehenní kosti, bederního obratle a zlomeninu příčných výběžků bederního obratle s několika měsíční dobou léčení. Toto jeho jednání hodnotily obecné soudy jako ublížení na zdraví dle § 146 odst. 1 a 3 TZ. Proti tomuto se obžalovaný odvolal, jelikož nepovažoval za prokázaný nepřímý úmysl spáchání těžkého ublížení na zdraví jako následku. „*Srozumění pachatele u nepřímého úmyslu vyjadřuje aktivní volní vztah pachatele k způsobení následku relevantního pro trestní právo, čímž je míněna vůle, jež se projevila navenek, tj. chováním pachatele... Na takovéto srozumění je nutno usuzovat z toho, že pachatel nepočítal s žádnou konkrétní okolností, která by mohla zabránit následku, který si pachatel představoval jako možný.*“¹⁰²

I tento případ by z hlediska definice srozumění mohl být aplikován na trestný čin pokusu, když o srozumění v souvislosti s lhostejností k následku trestného činu se vyjadřovaly i soudy ve shora uvedených rozhodnutích.

4.2.3 Zhodnocení

K rozlišení trestného činu vraždy a těžkého ublížení na zdraví se vyjadřoval už Nejvyšší soud v Zobecňujícím materiálu ze dne 30.10.1973, sp. zn. TpfJ 51/72, ve kterém ale shodně jako zmiňované komentáře uvedl, že se tyto trestné činy liší pouze formou zavinění. Skutečnost, že rozdílem je pouze zavinění, mnohdy ale není jasný ukazatel. Dokázat totiž, že pachatel měl opravdu v úmyslu způsobit někomu smrt a jen souhrou okolností se tak nestalo, je mnohem těžší, než se zdá. Pachatel totiž ve většině případů opravdu nepřizná, že měl

¹⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.8.2012, sp.zn. 5 Tdo 806/2012

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne ze dne 26.8.2014, sp. zn. 4 Tdo 1010/2014

v úmyslu někoho usmrtit, a to i přes to, že na poškozeného mířil smrtící zbraní. Jak se dosavadní judikatura shoduje, skutečnost, že pachatel útočí zbraní schopnou způsobit smrt nebo že útočí na část těla, ve které jsou důležité orgány, není dostatečné zdůvodnění pro odsouzení za trestný čin pokusu vraždy. Proto jsou relevantní i jiné skutečnosti. Brání-li se pachatel, že se nemůže jednat o úmysl usmrtit poškozeného jen proto, že takové jednání nedokončil, je nutné, aby pachatelovo následné jednání bylo posuzováno z hlediska srozumění a lhostejnosti k následku, který svým předchozím jednáním způsobil. Srozuměním je myšleno pachatelovo smíření s tím, že nepočítá s žádnou okolností, která by zabránila následku smrti poškozeného. Naopak nelze usuzovat na pachatelův úmysl usmrtit jiného jen z pravděpodobného a laikovi neznámého následku, který by zapříčinil smrt poškozeného.

Z tohoto musí jednoznačně vyplývat, že posouzení zavinění a toho, zda se jedná o těžké ublížení na zdraví nebo pokus vraždy je komplikovanější záležitostí, kterou je třeba posoudit v širší souvislosti a komplexně. Pro obtížnost takového posouzení svědčí i zprávy z tisku, kde například slyšíme, že pachatel byl stíhán pro trestný čin pokusu vraždy, ale následně odsouzen pro trestný čin těžkého ublížení na zdraví.

5. Těžké ublížení na zdraví v zahraničním právním řádu

Těžké ublížení na zdraví v zahraniční právní úpravě jsem se rozhodla zaměřit na Spolkovou republiku Německo. Důvodem byla poměrně blízká historie našich států a to, že náš Občanský zákoník v mnoha bodech vychází nebo si bere příklad z toho německého. Zajímalo mě tedy, jestli jsou si takto podobní i trestní zákoníky obou zemí, konkrétně jak dalece jsou si podobní úpravy těžkého ublížení na zdraví.

Těžké ublížení na zdraví je v právním řádu Spolkové republiky Německo upraveno v trestním zákoníku, v originále Strafgesetzbuch (dále jen „**StGB**“).¹⁰³ Úprava tohoto trestného činu se nachází v 17 oddíle – trestné činy proti tělesné integritě § 223 až § 231 StGB (Straftaten gegen die körperliche Unversehrtheit). Tento oddíl čítá 10 ustanovení týkající se nejen ublížení na zdraví, těžkého

¹⁰³ Strafgesetzbuch, <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/index.html>

ublížení na zdraví nebo nebezpečného ublížení na zdraví (Gefährliche Körperverletzung), ale rovněž např. trestného činu zlého nakládání s osobami svěřenými do péče (Mißhandlung von Schutzbefohlenen), zohyzdění ženských genitálií (Verstümmelung weiblicher Genitalien), svolení (Einwilligung) nebo účast na rvačce (Beteiligung an einer Schlägerei). Z pohledu našeho trestního zákoníku je asi nejpřekvapivějším ustanovením tohoto oddílu § 230 StGB, který upravuje návrh na trestní stíhání. Toto ustanovení pouze reflektuje ustanovení obecné části, kde jsou upraveny např. osoby oprávněné k podání návrhu na trestní stíhání. Samotné ustanovení návrhu na trestní stíhání se dále opakuje v určitých oddílech a upravuje. V porovnání s naším trestním právem, kde je souhlas poškozeného s trestním stíháním upraven v § 163 zákona č. 141/1961 Sb., o trestném řízení soudním. Z mého pohledu je z hlediska systematickosti vhodnější zařazení souhlasu v trestním řádu neboť se jedná o procesně právní akt a trestní zákoník by měl upravovat hmotněprávní aspekty trestního práva. Tomu tak je i v Německu, proto pro mne není zcela pochopitelné zařazení této úpravy do trestního zákoníku. Zajímavá je určitě rovněž speciální úprava zohyzdění ženských genitálií v ustanovení § 226a, když § 226 upravuje těžké ublížení na těle, jehož dílčím bodem je právě úprava zohyzdění.

Samotný trestný čin těžkého ublížení na zdraví, v originále Schwere Körperverletzung, upravuje ustanovení § 226 StGB. Tento trestný čin je stejně jako v našem trestním řádu potřeba vykládat v souvislosti s jiným ustanovením. V německém trestním zákoníku je tím ustanovením § 223 StGB upravující ublížení na těle. A proč vlastně, když dle názvu by měl každý paragraf upravovat něco jiného? To proto, že § 226 odst. 1 StGB je, alespoň dle mého názoru, spíše jako § 122 odst. 2 TZ. § 226 StGB, totiž upravuje výši trestních sazeb, v případě, kdy se pachatel dopustí na poškozeném trestného činu ublížení na zdraví, které má jeden z následků poškození zdraví, jež jsou upraveny v následujících bodech tohoto ustanovení. Co je ovšem z hlediska trestního práva rozuměno pod pojmem ublížení na zdraví toto ustanovení neupravuje. Proto musíme jednání pachatele posuzovat v souladu s ustanovením § 223, který stanoví, že ublížení na zdraví se dopustí ten, kdo s jinou osobou zle nakládá nebo jí poškodí zdraví. Ustanovení § 226 StGB tak nejenže je svou dikcí jakýmsi výkladem o tom, co je těžká újma, ale rovněž také představuje kvalifikovanou skutkovou podstatu k § 223 StGB.

Těžkou újmu na zdraví dle § 226 odst. 1 StGB rozumíme pod bodem 1 - ztrátu zraku na jednom nebo obou očích, sluchu, řeči nebo plodnosti, pod bodem 2 - ztrátu důležitého tělesného údu nebo trvalá neschopnost jej používat a pod bodem 3 - trvalé značné zohyzdění, chřadnutí, ochrnutí, duševní chorobu nebo tělesné postižení. Zrak je schopnost, díky níž je osoba schopna vizuálně rozlišit jednotlivé věci od těch ostatních, ať už se jedná o věci v materiálním smyslu slova, nebo ty nehmotné jako např. obloha a slunce, nebo jednotlivé osoby. Za ztrátu zraku je považována ztráta zraku na jedno nebo obě oči, při ztrátě celkové schopnosti vidění na 5 až 10%. Sluchem je pak schopnost rozlišit sluchové vjemy a díky nim např. upravit své chování (např. na přechodu pro chodce zvuk pro povolení k přecházení). Za ztrátu sluchu ve smyslu tohoto zákona se rozumí pouze ztráta sluchu na obě uši, nikoli pouze na jedno. Za ublížení na těle, které má za následek postižení řeči nebo lépe řečeno její ztrátu nemůže být považováno pouhé kóktání. Schopnosti ve smyslu bodu 1 se považují za ztracené nebo značně poškozené jestliže je jejich poškození dlouhodobé a nelze předpokládat jejich vyléčení, nebo alespoň ne v určitém časovém horizontu, zejména v krátké době. Důležitou částí těla dle bodu 2 je samostatná část těla, která je spojena se zbytkem těla např. kloubem, a která vykonává důležitou funkci. Nejedná se tedy o vnitřní orgán. Jednalo by se tedy shodně jako s českým trestním zákoníkem například o horní a dolní končetiny.¹⁰⁴ Bod 2 doslova říká „*ztratí důležitý tělesný úd nebo jej nemůže trvale užívat*“, pro neschopnost tělesný úd dále používat není důležité, jestli poškozený nevyužil možné lékařské ošetření.

Ke zmíněnému došel Nejvyšší soud SRN v případě dvou mužů, kteří se pohádali na ubytovně. Obžalovaný tehdy po slovní hádce vytáhl na poškozeného nůž a způsobil mu těžkou újmu na zdraví, kdy poškozený již nemohl dát ruku v pěst a použít několik prstů. Okresním soudem byl odsouzen za trestný čin těžkého ublížení na zdraví dle § 226 odst. 1 bodu 2 v jednočinném souběhu s nebezpečným ublížením na těle (*gefährliche Körperverletzung*) dle § 224 odst. 1 bodu 2 a 5 StGB. Navíc se Nejvyšší soud vyjádřil k trvalé neschopnosti používat tělesný úd tak, že nemusí jít o celkovou ztrátu.¹⁰⁵ Bod 3 tohoto ustanovení je pravděpodobně nejproblematictější v tom smyslu, že upravuje i takového změny

¹⁰⁴ Kühl. *Strafgesetzbuch:Kommentar*. 4. Auflage. München:C.H.Beck. 2014, ISBN:978-3-406-65227-1. s. 1102

¹⁰⁵ Das Urteil der Bundesgerichtshofs z 7.2.2017, 5 StR 483/16, dostupný na <http://juris.bundesgerichtshof.de>

na těle, jejichž identifikace by mohla být v případném soudním jednání obtížnější. Zohyděním dle § 226 odst. 1 bodu 3 StGB se rozumí shodně s našim trestním zákonem trvalá vnější hyzdící změna, která se považuje za těžké ublížení na zdraví, pokud má na poškozeného alespoň takový dopad jako těžká újma ve formě těžké újmy pod bodem 1 a 2. Chřadnutí, v němčině Siechtum je chronické onemocnění, které má za následek celkové tělesné a duševní ochabnutí osoby a poklesu např. 40 % pracovní schopnosti. Ochrunutí (Lähmung) je trvalé ochabnutí svalstva osoby, které jí zamezuje nebo ztěžuje volný pohyb.¹⁰⁶ Ustálená judikatura německých soudů považuje za ochrunutí významné zhoršení správného pohybu těla, které narušuje jeho celistvost. Na druhou stranu pak nestačí pouhá ztuhlost zápěstí nebo jednotlivých prstů.¹⁰⁷

Z hlediska formy zavinění nerozlišuje StGB mezi úmyslným a nedbalostním jednáním, tak jako český trestní zákoník. Ten německý pouze v § 15 stanoví, že trestné je pouze úmyslné jednání, pokud zákon netrestá i to nedbalostní. Těžké ublížení na zdraví dle § 226 odst. 2 StGB je dle dikce zákona pouze úmyslný trestný čin. Naproti tomu jednání dle odst. 1 tohoto ustanovení je nedbalostní. Toto vyvozují především z dikce zákona, kde není výslovně uvedeno, že se jedná o úmyslný trestný čin a navíc je tento odstavec koncipován tak, že tento těžký následek je způsoben z nedbalosti při úmyslném spáchání těžkého ublížení na zdraví.¹⁰⁸

Z hlediska úpravy těžké újmy na zdraví v jejich konkrétních formách jako je např. zohydění nebo ztráta funkce smyslového ústrojí, jsou si oba trestní zákoníky vcelku podobné, i když dle mého názoru je úprava § 122 TZ podrobnější a dá se tak lépe posoudit, zda se jedná o těžké ublížení na zdraví. Naopak u německého trestního zákoníku považují za jednoznačný benefit výslovnou úpravu těžkého ublížení na zdraví jako duševní poruchy. Explicitní uvedení duševní poruchy jako formy těžké újmy na zdraví, by dle mého názoru nemělo chybět ani v českém trestním zákoníku. Pokud je duševní porucha nebo spíše posttraumatická stresová porucha vyvolaná spáchaným trestným činem, je judikaturou soudů v některých případech hodnocena jako těžká újma na zdraví,

¹⁰⁶ Dölling, Duttge, Könnig, Rössner. *Gesamtes Strafrecht: Handkommentar*. 4. Auflage, Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft. 2017. ISBN: 978-3-8487-2955-5. s. 1272

¹⁰⁷ Beschluss der Bundesgerichtshof z 24.6.2014, 3 StR 168/14, dostupný na <http://juris.bundesgerichtshof.de>

¹⁰⁸ Kühl. *Strafgesetzbuch: Kommentar*. s. 1103

měl by i trestní zákoník obsahovat její výslovné znění. Jak bylo řečeno již v předchozích kapitolách, ani všechny formy poruchy smyslového ústrojí nemusí být těžkou újmou. Dokonce se ani v některých případech nevyžaduje naplnění znaku délky alespoň 6 týdnů pracovní neschopnosti, a přesto jsou zákonem tyto skutečnosti výslovně stanoveny jako těžké ublížení na zdraví.

Těžkého ublížení na zdraví ve stádiu pokusu se může dopustit i ten pachatel, který úmyslně vykonal ublížení na zdraví dle § 223 StGB, a tím, ať už podmíněně nebo bezvýhradně chtěl způsobit závažnou újmu na zdraví, která ovšem z důvodu nezávislých na vůli pachatele nenastala.¹⁰⁹

Zajímavým ustanovením je odst. 3, který upravuje trestní sazbu za méně závažné případy těžkého ublížení na zdraví dle odst. 1 a odst. 2. Bez znalosti jakékoli odborné literatury či rozsudků, bych se domnívala, že jsou tím míněny např. pokusy o takovou těžkou újmu, které však nebyly úspěšné. V odborné literatuře se však uvádí, že méně závažnými případy těžkého ublížení na zdraví mohou být takové, které splňují znaky dle § 213 StGB.¹¹⁰ Ustanovení § 213 StGB upravuje méně těžký případ zabití (Minder schwerer Fall des Totschlags), kdy pachatel zabije jiného ve zlosti z toho, že poškozený s ním nebo jeho rodinným příslušníkem zle nakládal nebo mu jinak ublížil. Ke stejnému názoru dospěl i Nejvyšší soud SRN ve výše citovaném rozhodnutí „*Ve výměře trestu soud rovněž uplatnil méně těžký případ těžkého ublížení na zdraví dle § 226 odst. 3 StGB, protože čin byl způsoben předchozí provokací ze strany poškozeného.*“¹¹¹ Z tohoto se domnívám, že méně těžký případ těžkého ublížení na zdraví nalézá svůj ekvivalent i v českém trestním právu. Tímto ekvivalentem, je podle mne § 146a odst. 1 a 3 TZ, kdy tohoto trestného činu se pachatel dopustí „*v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného.*“

S ohledem na znění § 226 StGB se domnívám, že německá právní úprava těžkého ublížení na zdraví si je s tou českou vcelku podobná, dokonce i odborná literatura a soudní rozhodnutí vykládají jednotlivé pojmy podobně či dokonce shodně. Přesto jsem toho názoru, že česká právní úprava je komplexnější a

¹⁰⁹ Dölling, Duttge, Könnig, Rössner. *Gesamtes Strafrecht: Handkommentar.* s. 1272

¹¹⁰ Dölling, Duttge, Könnig, Rössner. *Gesamtes Strafrecht: Handkommentar.* s. 1274

¹¹¹ Das Urteil der Bundesgerichtshofs z 7.2.2017, 5 StR 483/16, dostupný na <http://juris.bundesgerichtshof.de>

snadněji pochopitelná i pro laika. Německý trestní zákoník se tomuto druhu trestného činu věnuje v pouhých 3 odstavcích a zároveň není explicitně upraven nedbalostní trestný čin těžkého ublížení na zdraví. Z toho usuzuji pouze na základě komentářů nebo odborné literatury. Zákon obsahuje pouze ublížení z nedbalosti, rovněž je tomu tak v případě ublížení na zdraví s následkem smrti, kdy ani toto není zakomponováno do těžkého ublížení na zdraví. Když už je nakonec upraveno ublížení na zdraví z nedbalosti, nelze z tohoto ustanovení jasně dovodit, jak k takovému trestnému činu může dojít, např. porušením právních předpisů apod. Rovněž postrádám delší rozvedení méně závažných trestných činů těžkého ublížení na zdraví, neboť dle zákona není příliš pochopitelné, co se za takový méně závažný čin považuje. Velmi zajímavé je pro mě naopak ustanovení § 224 StGB týkající se nebezpečného ublížení na těle, které jak už shora zmiňoval Nejvyšší soud SRN, může být v jednočinném souběhu s těžkým ublížením na těle ve chvíli, kdy pachatel na poškozeného zaútočí zbraní. Nebezpečným ublížením na těle ve znění tohoto zákona je jednání, kterého se pachatel dopustí podáním jedu, zbraní, zákeřným přepadením nebo nakládáním ohrožujícím život. Nepatrně podobnou úpravu obsahovaly i starší české zákoníky. V zákoně z roku 1852 bylo výslovně upraveno, že za těžké ublížení na zdraví se považuje i pouze pokus vedený nástrojem, se kterým jsou obvykle spojeny těžší následky.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo přinést komplexní rozbor právní úpravy trestného činu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 TZ. Dalším důležitým cílem této práce bylo poukázat na problematiku právní kvalifikace trestných činů proti životu a zdraví především trestného činu těžkého ublížení na zdraví s trestným činem ublížení na zdraví a s trestným činem vraždy ve stádiu pokusu.

Není sporu o tom, že trestný čin těžkého ublížení na zdraví je jeden z nejdůležitějších trestných činů proti životu a zdraví, kdy následky této trestné činnosti mohou být pro poškozené velmi závažné a trvalé, schopny zásadně ovlivnit jejich následující život. Vzhledem k tomu, že současná odborná literatura se mu dle mého názoru dostatečně nevěnuje, rozhodla jsem se ve své diplomové práci tento trestný čin komplexně zmapovat.

Současná právní úprava těžkého ublížení na zdraví je dle mého názoru dostačující. Je logicky členěna a obsahuje dostatečný počet kvalifikovaných skutkových podstat, které neumožňují alternativní výklad. Je zcela v souladu s historickým vývojem tohoto institutu tak, jak jsem ilustrovala v kapitole první této práce. Sankce, které jsou za tento trestný čin ukládány, považuji za dostatečné vzhledem k jejich modifikacím v případě kvalifikovaných skutkových podstat, i s přihlédnutím k sazbám trestu odnětí svobody u ostatních trestných činů proti životu a zdraví. Jako jediný nedostatek současné právní úpravy těžkého ublížení na zdraví s přihlédnutím k § 122 odst. 2 TZ shledávám absenci explicitního zakotvení duševní poruchy jako formy těžké újmy. Duševní porucha nebo spíše posttraumatická stresová porucha je v určitých případech hodnocena jako těžká újma na zdraví, a proto dle mého názoru není důvod k neexplicitnímu zakotvení v trestním zákoníku.

Důležitou součástí této práce je porovnání těžkého ublížení na zdraví s ublížením na zdraví a trestným činem vraždy ve stadiu pokusu. Současná rozhodovací praxe soudů, zejména s přihlédnutím k judikatuře Nejvyššího soudu České republiky, je dle mého názoru nejednoznačná. Tuto nejednoznačnost shledávám v tom, že ani orgány činné v trestním řízení nejsou v právní kvalifikaci trestného činu jednotné, kdy v jednom případě je skutek kvalifikován jako těžké ublížení na zdraví, zatímco v případě jiném je podobný skutek kvalifikován jako

trestný čin ublížení na zdraví. Základním parametrem pro určení, zda se bude jednat o těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví či trestný čin vraždy ve stádiu pokusu je prokázání míry zavinění pachatel. Prokázání zavinění je ve většině případů velmi problematickou záležitostí, neboť je zcela nereálné, že se pachatel dozná k úmyslu jiného usmrtit. Nejčastější obhajobou obžalovaných je tvrzení, že se trestného činu nedopustil v úmyslu jinému přivodit smrt, ale pouze jinému ublížit na zdraví.

Dle mého názoru nejsou jasně vymezena kritéria pro určení, zda se v konkrétním případě bude jednat o těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví nebo trestný čin vraždy ve stádiu pokusu. Jediným výraznějším existujícím kritériem v současné právní praxi je časový horizont trvajících újmy na zdraví, podle kterého se odlišuje „lehké“ ublížení na zdraví od těžkého ublížení na zdraví. Avšak ani splnění časového horizontu není vždy nezbytné pro právní kvalifikaci trestného činu jako „lehké“ ublížení na zdraví nebo těžké ublížení na zdraví. Proto je dle mého názoru důležitá zakomponovaná judikatura soudů České republiky, které při nejmenším dokládá, jak nelehký úkol mají v mnoha případech soudy při právní kvalifikaci tohoto trestného činu.

V práci jsem nevyužila pouze literaturu českou, ale rovněž i zahraniční, a sice německou v kapitole „Těžké ublížení na zdraví v zahraniční právní úpravě“. Spolkovou republiku Německo jsem si vybrala z důvodu společné historie našich zemí a zejména kvůli tomu, že německá právní úprava občanského práva byla do značné míry inspirací naší úpravy. Z pochopitelného důvodu mě pak zajímala německá úprava těžkého ublížení na zdraví a toho, zda jsou i v tomto směru pro nás inspirací nebo přinejmenším se zde nachází shodné body s českou právní úpravou.

Německý trestní zákoník, Strafgesetzbuch, upravuje těžké ublížení na zdraví v § 226 a nutno říci, že velice stručně. Shodně s naší právní úpravou je nutno jej vykládat ve spojení s dalšími ustanoveními. Především jsem od této kapitoly čekala zjištění, že jsou si naše právní úpravy těžkého ublížení na zdraví a jiných trestných činů proti životu a zdraví velmi podobné a zejména, že ta německá bude velmi podrobná. Opak byl, alespoň z mého pohledu, pravdou. I přesto, že § 226 StGB je velmi podobný § 122 odst. 2 TZ, je pro mě celková německá právní úprava těžkého ublížení na zdraví velmi krátká, strohá a v mnoha

věcech nedostatečná. Je tedy evidentní, že významnou roli v právní kvalifikaci trestného činu těžkého ublížení na zdraví v německém právním systému zaujímají soudy a jejich rozhodovací praxe.

Český trestní zákoník obsahuje v porovnání s tím německým rozsáhlejší úpravu a především kvalifikované skutkové podstaty, které v německém chybí. Chybí dokonce i úprava těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti. Nejprekvapivějším pro mě bylo užití pojmu „*méně závažný případ těžkého ublížení na zdraví*“. Tento pojem si nelze správně vysvětlit bez znalosti literatury a judikatury soudů. Obě právní úpravy jsou si podobné ve výkladu jednotlivých pojmů, i když je pro mě ta česká podstatně komplexnější a zaměřená na více možných následků. Na druhou stranu za velmi zajímavou považuji německou úpravu ublížení na zdraví jedem, nebezpečnou zbraní apod. V tomto shledávám rovněž podobnost obou právních úprav, konkrétně německé s českou z roku 1852. Trestní zákoník z roku 1852 totiž rovněž obsahoval ustanovení, dle něhož bylo za těžké ublížení na zdraví považováno jednání, které bylo způsobeno zbraní obvykle vyvolávající těžkou újmu.

Problematika těžkého ublížení na zdraví mě velice zaujala, především těžkost jeho právní kvalifikace. Do budoucna bych se ráda ještě podrobněji věnovala tomuto trestnému činu, neboť bych chtěla pracovat na státním zastupitelství, kde bych nepochybně přišla s touto problematikou do kontaktu. Díky stáži na Okresním státním zastupitelství Plzeň-město jsem přišla do kontaktu s „živými“ kauzami, které byly přínosem nejen pro mě samotnou, ale i pro tuto diplomovou práci. Toto hodnotím jako další z přínosů mé práce a to z důvodu, že se nejednalo pouze o komparaci „komentářů“, ale při vypracování této práce jsem vycházela z konkrétních případů a kazuistiky.

Trestný čin těžkého ublížení na zdraví představuje velmi důležitou problematiku trestního práva, která je poněkud opomíjena odbornou literaturou. Doufám proto, že jsem svojí prací na tuto problematiku nejen výrazněji poukázala, ale současně ji i přiblížila.

Summary

This diploma thesis focuses on the treatment of serious bodily harm according to the provision of Section 145 in connection with § 122 paragraph 2 of Act 40/2009 Coll., The Criminal Code.

This thesis aims to give comprehensive analysis of legal treatment of serious bodily harm, especially of the individual forms of bodily harm stated in the section 122 paragraph 2 of The Criminal Code.

The thesis consists of 5 chapters, which are then divided into several subchapters. The first chapter presents an overview of historical development of above mentioned criminal offense. I consider this chapter necessary especially because the other diploma theses dealing with this part of the Criminal Code are mostly concerned with either murder or criminal offenses against life and health; therefore, they do not give any overview of the development of treatment of serious bodily harm. Another reason why I think this chapter is important is because it highlights how much has the legal treatment of serious bodily harm changed throughout the years. This chapter is divided into 3 parts.

The second chapter is concerned with the basic facts of act of serious bodily harm. Not only does this chapter contain the explanation of terms such as object or objective aspects of criminal offense, but most importantly an explanation and description of each form of serious bodily harm as stated in the section 122 paragraph 2 of the Criminal Code. Professional literature as well as judicature was used to provide explanation for these terms. Given that there are several types of serious bodily harm the chapter dealing with objective aspects of this criminal offense is divided into 9 different subchapters, each of which explains different type of serious bodily harm. One chapter is dedicated to the Posttraumatic stress disorder since literature is rarely concerned with Posttraumatic stress disorder and it simply states that serious harm can also mean mental harm. With the help of professional psychological literature this topic is analysed, and account is taken of the case-law which recognize PTSD as form of serious bodily harm.

The third chapter is concerned with facts of act as stated in the section 145 paragraph 2 and 3 and it is divided into 7 subchapters. The two above mentioned chapters together with the chapter four form the main part of my diploma thesis. The fourth chapter is concerned with the relationship of serious bodily harm to other criminal offenses against life and health, such as injury and murder or more precisely attempted murder. In this chapter I attempt to explain the differences between the above mentioned criminal offenses, as this is very important and complicated issue, because even though the offense may at first appear to be serious bodily harm the opposite may be true when it is examined more in depth. This chapter relies heavily on the judicature.

The last chapter consists of serious bodily harm as defined by foreign criminal codes, precisely German criminal code. This chapter concentrates on analyses of treatment of serious bodily harm in German criminal code “Strafgesetzbuch” and also on comparison of the treatment of mentioned criminal act in Czech and German criminal codes respectively.

The main sources of information for my thesis were the annotations of the Criminal Code and respective legal treatment mentioned legal issues. I have also relied heavily on the judicature of high courts – namely the Supreme Court of Czech Republic and Constitutional Court of Czech Republic since to large extent only the court decision comment on these issues.

Seznam literatury

Monografie

ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, ISBN: 978-80-7380-461-9. s. 445

ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*, Praha: Euronion, s.r.o., 1998. ISBN: 80-85858-70-3 s. 255

Dölling, Duttge, Könnig, Rössner. *Gesamtes Strafrecht: Handkommentar*. 4. Auflage, Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2017. ISBN: 978-3-8487-2955-5.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o, 2013. ISBN: 978-80-87576-64-9. S 968

JELÍNKEJ, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vyd. Praha: Leges, 2014. ISBN: 978-80-7502-049-9. s. 1246

KUCHTA, J., a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*. 1. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-047-8, s. 617

Kühl. *Strafgesetzbuch: Kommentar*. 4. Auflage. München: C.H.Beck. 2014, ISBN:978-3-406-65227-1.

KVAPILOVÁ, H., DOGOŠI, M. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN: 978-80-7380-059-8, s. 243

MALÝ, K. *Dějiny Českého a československého práva do roku 1945*, Praha: Linde Praha, a.s., 2005. ISBN:80-7201-433-1, s. 673

MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné: část obecná i zvláštní*. Praha: Knihotiskárna TYPUS, 1934. s. 414

NOVOTNÝ, F. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. ISBN: 978-80-7380-651-4. s. 373

PAVLOVSKÝ, P. a kol. *SOUDNÍ PSYCHIATRIE A PSYCHOLOGIE*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN: 978-80-247-4332-5, s. 232

STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDAM., *Násilná kriminalita*. Praha: Leges, 2014. ISBN:978-80-7502-069-7. s. 263

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*, 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN: 978-80-7478-616-7. s. 1040

ŠÁMAL, P a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 3586

- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN: 978-80-7400428-5. s. 3586
- ŠTEFAN, J., MACH, J. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada Publishing, s.r.o., 2005. ISBN:80-247-0931-7. s. 247
- TAUCHEN, J. SCHELLE, K. a kolektiv. *Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes*. Brno: KEY Publishing, s.r.o., 2015. ISBN: 978-80-7418-248-8. s. 403
- VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2011. ISBN: 978-80-7263-677-8. s. 1367
- VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v Českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN: 80-210-0791-5, s. 67
- VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, W. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-127-4, s. 694

Články a sborníky

FASTNER, J. K rozlišení mezi trestným činem znásilnění a trestným činem sexuálního nátlaku. K hodnocení posttraumatické stresové poruchy. *Trestněprávní revue*. Praha:C.H. Beck. 2013. č. 9. s. 221-223

Rozhodnutí soudů a judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 21.12.1962, sp. zn. 9 Tz 46/62, publikovaného pod č. R 19/1963

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 20.4.1963, sp. zn. 10 Tz 21/63, publikovaném ve Sb. rozh. tr. č. 16/1964

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18.10.1968, sp. zn. 7 Tz 64/68, publikovaná ve Sbírce rozhodnutí č. 18/1969

Rozhodnutí č. 45/1990 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 16.1.1976, sp. zn. 5 Tz 164/75, publikováno pod č. 44/1976

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 3. 2011, sp. zn. 4 Tdo 163/2011, dostupné na nsoud.cz

Zobecňující materiál Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.10.1985, sp. zn. Tpjf 24/85, publikovaném ve Sbírce rozhodnutí č. 16/1986

Zobecňující materiál Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 2. 7. 1965, sp. zn. Pls 5/65, publikováno ve Sb. rozh. tr. č. II/1965.

Zobecňující materiál Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16.6.1976, sp. zn. Tpjf 30/76
Zobecňujícím materiálu ze dne 30.10.1973, sp. zn. TpfJ 51/72
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2.9.1965, sp. zn. 5 Tz 38/65, publikováno ve Sb. rozh. tr. č. 2/1966
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.2.2014, sp. zn. 6 Tdo 122/2014, dostupné na nsoud.cz
Usnesení Nejvyššího soud České republiky ze dne 10.11.2015, sp. zn. 4 Tdo 1296/2015, dostupná na nsoud.cz
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6.4.2014, sp. zn. 4 Tdo 322/2016, dostupné na nsoud.cz
Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 31.1.1998, sp. zn. 4 To 133/98, publikovaného v Sb. rozh. tr. č. 67/1988
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.9.2014, sp. zn. 8 Tdo 1073/2014, dostupné na nsoud.cz
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.4.2013, sp. zn. 6 Tdo 392/2013, dostupné na nsoud.cz
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.12.2014, sp. zn. 8 Tdo 1417/2014, dostupné na nsoud.cz
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.11.2016, sp. zn. 8 Tdo 1187/2016, dostupné na nsoud.cz
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18.11.1991, sp. zn. 7 To 62/91, dostupné na nsoud.cz
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10.8.2016, sp. zn. 8 Tdo 953/2016, dostupné na nsoud.cz
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12.8.2015, sp. zn. 7 Tdo 601/2015, dostupné na nsoud.cz
Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.1994, sp. zn. 7 To 59/94
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6.8.2003, sp. zn. 8 To 90/03
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10.7.1935, sp. zn. Zm IV 258/35
Spis Okresního státního zastupitelství Plzeň-město, sp. zn. 12 Tz 366/2015
Rozsudek Okresního soudu Plzeň-město sp. zn. 5 T 124/2016, ve spojení s Rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 50 To 67/2017
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.3.2016, sp. zn. 3 Tdo 406/2016, dostupné na nsoud.cz

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.8.2012, sp. zn. 5 Tdo 806/2012, dostupné na nsoud.cz

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.8.2014, sp. zn. 4 Tdo 1010/2014, dostupné na nsoud.cz

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 21.9.2017, sp. zn. I. ÚS 1038/17, dostupné na naulus.cz

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 27.9.2005, sp. zn. II. ÚS 460/04, dostupné na naulus.cz

Das Urteil der Bundesgerichtshofs z 7.2.2017, 5 StR 483/16, dostupný na <http://juris.bundesgerichtshof.de>

Beschluss der Bundesgerichtshof z 24.6.2014, 3 StR 168/14, dostupný na <http://juris.bundesgerichtshof.de>

Zákony

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, dostupný na www.psp.cz

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, dostupný na www.psp.cz

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, dostupný na www.psp.cz

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, dostupný na www.psp.cz

Zákon č. 117/1852 Sb., o zločinech, přečinech a přestupcích, dostupný na epravo.cz

zákon č. 86/1950 Sb., Trestní zákon, dostupný na www.psp.cz

zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, dostupný na www.psp.cz

Zákon č. 361/2002 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, dostupný na www.psp.cz

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Strafgesetzbuch, dostupný na <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/index.html>

Jiné zdroje

Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů, dostupná z <http://www.uzis.cz>